КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 90 (4381). | ШИНАРДИ, 28 июль 1970 шу. | Мах 2 кеп.

КПСС XXIV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Агитаторийи политинформаторийи сийлен декхар

Дерригача советски халкъо санна дег чура къобалдаь тIеийцнад КПСС ЦК июльски Пленума документаш Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша. ДIахо шIенхаштта юрта бахам дегIабоалабара бокъонца йола программа ю Пленума решенеш. IалахьаIе дохкхийн чоалханен декхараш дз кердача пятилетках кхоачашде дезаш юртбоахама даькъе вайна хьалхашка латтараш.

Уж декхараш толамца кхоачашдара боккха лоархIам болаш да Пленума документаш наха шерра дIадовзийтар.

Грозненски района партийни организацеша массе метте дика вIаштIехьабаьккхаб КПСС ЦК июльски Пленума решенеш наха дIайовзийтара болх. Пленума решенеш прийоалле и парте райкомо «КПСС ЦК 1970 шера хиннача июльски Пленума решенешта пропаганда яра хьакъехьарча партийни организацей балхах» соцам тIеийцар. Цу тIа хоадем боллаш белгалдаьхадар хе дезараш. Массайолчо юкхьанкарча партийни организацешка дIаяхьийтай Пленума решенеех йола лекцеши беседаши. Ялх бIаь совгIа агитатори политинформатори ва хIанз районе къахьегамхошта юкъе парте дош кхайкадеш.

Къаьстта дика болх бу «Старо-юртовски» совхозерча агитатораше. Уж даьч механизатораштаюкъе кул. Моттигерча вадарна вйхке юазаш, илат кхедераша дикагIа кхетаергйолча тайпара ю пор беседаш. Цар каст-каста кхай тIарча станашка арахеш «Къахьегама листокаш», «Молнеш».

Газнарча лоамаи даьгIенашка бе хIанз Сунженски районерча Шеча Эскара цIерагIча колхоза дукхха хьайбаш лелaдераш. Бакьда, колхоза агитатореша бицбаьнгац уж таьна бе аьнна. Укх денощка цига КПСС ЦК июльски Пленума решенех беседаш еш хилла № 2 йолча МТФ заведующи вола агитатор Н. Барсиггиь. Шир беседашка цо къаьстта теркам тIабохийт боахама хьалхашка латтача декхарашта, уж толамца кхоачашдара хьайбаш лелaдерий де дезарашта.

Июльски Пленума решенеш кхолчашъяра къахьегамхой кхетамца оарцагIбоах цу районерча «Путь к коммунизму» яхача колхозерча политинформатора В. Романова. Ше беседе ечи хана цо белгалдоакх хIаране шкй балла моттиге де лезар.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я. Дукхахча юкхьанкарча партийни организацеша укх деношка къаьстта чIоагIа теркам тIабохийтаб КПСС ЦК июльски Пленума решенешта шерра пропаганда яра, цар тIа белгалдаьха декхараш кхоачашде эша гIулакхаш хIаказе вIаштIехьдахара.

Цхьабакъда, массанахьа иштта латтац гIулакх. Цхьайолча моттигашка хIанз а боккъонца вIаштIехьбаьккхабац парте ЦК июльски Пленума решенеш шерра дIайовзийтара болх. Дукхахлаьба массово - политически болх айхха буэзаш организаторски балхаца. Механизатораштаюкъе, лоамаи даьгIенешка хьайбаш лелaдераш болча кIезига хуя политинформатораш, агитатораш. Цу тайпара кхоачамбоацараш да Наьсарен, Ножай - Юрта, Ведана районий цхьадолча боахамашка, иштта кхечахьа.

ДIахо ла мегаргйац цу тайпара хьал. КПСС ЦК июльски Пленума документашта шерра пропаганда яр, берриге политически, организаторгиии болх цуи решенеш кхоачашъяра тIаберзабар хIанз юрташкарча партийни организацей сийлен декхар да.

Пачхахьалкхен чIоагIо наьха сакхетамих латт, яьхаз В. И. Ленина, из чIоагIа хул, долла хIама наха довзаш хилча, доллача хIамах шоашта хетар цаь але йиш хилча, долла хIама кхоачашде лакха сакхетам а болаш уж тIабийрзача.

Иштта наха дIадовзийта дезаш пачхахьалкхен лоархIам болаш гIулакх да КПСС ЦК июльски Пленума решенеш а. Партийни организацеш декхарийла и хIара къахьегамхочоа уж дIайовзийтар. ХIара бригаде, ферме, кхай тIаоча стане, лоамен даьгIенашка, илат цIендеча хьатташка хоаш хила деза хIанз агитаторийи политинформаторийи дош. Кхетамна пайда эш безе политико - массови балха ерригача формаех.

Пленума решенеш дIайовзийтача хана юртбоахам дегIабоалабеча вайна карагIдаьккараша цхьана белгалдаха деза долаш доле кхоачамбоацараш а.

Къаьстта теркам тIабахийта беза наха юкъе беча организаторски балха. Мелла довзкхIаме решенеш тIаийна хле а, гIулакх кхоачашхилап уж кхоачашъе беррига къахьегамхой оарцагI ца бахе.

Агитатораща, политинформатораща цхьана къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш де деза берригача коммунисташа, партийни советски болхлоша, боахамий кулгалхоша.

Хургйолча КПСС XXIV-ча съездо кхы гIа а айдаьд республика къахьегамхой политически къахьегамен хьинар. Юрташкара партийни организацеш декхарийла я парте XXIV-ча съезда сийна ьарже яхь денна шерьс, КПСС ЦК июльски Пленума решенеш наха кIоаргга дIа а йоавийташ, юрта боахам дIахо дегIабоалабара парте де лаьрхIараш толамца кхоачашде беррига къахьегамхой оарцагIбаха.

Д О Ш КХОАЧАШДЕРГДА

Юбилейни шера декхараш толаме кхоачашдара хьинар айденна къахьег Ермоловски хьунах хIамаш еча комбината коллективо. Къахьегама овсарле лакха хиларца къаьстта белгалъяьннай Магомедов Хьасана кулгалду кийча продукци дIаийеча склада коллектива. Коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи лакха гIерташ къахьег цу коллективо.

Ермоловски дахчах хIамаш еча комбината продукци дIакхоач Казахстане, Азербайджане, Узбекистане, Армавире, Нальчике, Махачкала, Ростове, Саратове, Ленинграде, и. кх. дI. Комбината цехашца кийчъю «ДСП» яха плиташ, фаттах хьекха фанераш, яйкаш, кхьдараш. Цул совгIа хьакъастача отходех посылкашта лаьрхIа яьшкаш, мороженашта юкъеберха кIаьргилгаш кхийола продукци кийчъю.

Из ерригга продукци хьа а йиве ший хаинахьа яхье езача дIайолхьийе склада боллоша. Цар кулгех сакхат доле продукци чакъарг ца хилар тешаш бе. Из укх йасало а хьахьокх. Цар дIаяхьийта продукци во могаш къахат декадаш цхьинахьера а.

Шоай къахьегам ди тIехьа овсарегIа хилийтара яхье баьинаб уж. Къаьстта дика болх бераш белгалбаха лов. Уж ба вагонаш йоттараш Акуев Ахьмад, Муртазаев Хелид, Самадов Султан, тайп-тайпара балхаш дераш Абдулаева Зина, Витаева Хедижат, Расаева Марха... Хьалхашка латтача декхарех дика лоархIабу сменин мастер Дубаев Салем, браккераш Писарева Лида, Чичиева Аьсет, Цуева Киса.

ДIадехача ах шера план 104.6 процент кхоачашъяьй барт болча коллективо. Тешаш лох ца йолийташ къахьег укх июль бетта а. Комбинате ьаржача социалистически яхье хьалхара моттиг цу барт болча коллективага я. Цун къахьегама, кхы мел долча дикача гIулакхий боагIаш мах а беш коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи ахчан совгIата делар нов. Магомадова кулгалдеча цу коллективана. Цу нах боккха кхаъ хиннача боллоша хьалхара моттиги шоашкара Ше байракхи дIа ца яккийта, шера лазани хана1 пхи да хьалха кхоачашъе дош денива. Шеко яц цар шоай дош кхоачашдергхилара.

Я. ЦУЕВ.

Х А Н А Л   Х Ь А Л Х А

16 июле мукъ дIа-юха кхехьара 7 бетта план кхоачашъяь хилара рапорт делар эксплуатационни цеха коллективо. Шоай шIейна нахъабоагIаш вахте а этта иштта хьинаре къахьег Грозненски тепловозникаша.

Июльски Пленума решенешех хургйолча парте XXIV съездох политически къахьегамех хьинар айдаьча мер денна совдоах толамаш.

Къаьстта дика болх бу тепловозий машинисташа новкъосташа Глушенкос, Амерханова, Саруева, Сафонова, Григорьева, Котова, Вартанова, кхычар. Царех хIаране 4—5 маршрут а еш планал совгIа 3—4 эзар тонн халкъа боахама эша мукъ дIа-юха бихьаб, дукха маьлера дизельни доагод кхоталъа.

Укх июль бетта шин декадах 150 беза мукъ тIаболча поездаша планах боагIачул совгIа 75 эзар тонн мукъ дIа-юха бихьаб машинисташа.

Г. АНОХОВ.

БЕХКТОКХАМЕ ХА

Грозненски консервни завод — из я шера 50 миллион совгIча сома маьха продукци арахецаш йола йоккха кхачан предприяти.

БIарча квартал дIалош цун бIаьхача, сийрдача цехашка — консервни томатии, сома, аьшкабанкей, кхычар.

Цехе гIолла дIаволавелча хозя хет, сихха дIа-юха хьуза электрокараш, подъемникаш, цIа ньлча, санна сиха хьатIаккхуъа кабачкаш, нарсаш, гIамгIаш, нигара ленточни транспортераш тIа а уттаеш, бIарча тоннаш дIа а кхухьаш нарсаш яша юкхача, компоташ еча, икра еча цхехкаш латтача яьш чу уж чутувсаш бIаргайча. Царех юхеккар цхьа лар я — Мерзалиен хьаналцен вIашагIийна кердача сома, баьцадарий хьиж.

Болх дукхабезаш тоам хулаш тхьаь шера совгIча хана цу процессаш тIа къахьег кхалнаха — коммунистически къахьегама ударникаша Кошелева Раисас, Сотникова Марияс, Мысак Валентинас, Сазонова Еленас, Тохова Тамарас, Комиссарова Феодосе, Б. Феноутдиновас.

Керда хьадаьнна баьцадарашн соми чаккбаьккхарие сезона кийчлуш Грозненски консервни завода коллективи сакхуьра укх сезоне шоай болх низкьала кургхиларах, пулухьа. КПСС ЦК декабрьски (1969 шу) Пленума решенега хьежжа, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмос яххача тайпара производства резервеех пайда а эцаш, реконструкци яьй консервни цеха. Сезона кийчъяра консервни цехе чаккхъяхе лаьрхIача мероприятеел совгIа цига кхы тIа а оттаьй баллонашка нарсаш чуекха герга пластинка хьсацера транспортери банкашка икра чуекха керда линии, совбаьккхаб консервних сомен цехай, автоклавни отделеней низ, цин цхарал болча автоклаваштa иеттел бив цхарал бараш оттаьй.

Томатен пасте хьаяра «Ланг» яха автоматизированни поточни линии оттаьй кердача томатие цехе.

Технически кийчо яра, технологически процессаш нийсъяра, производственни процессашта механизаци автоматизаци яра чIоагIа къахьийгад наладчикаша-регулировщикаша В. В. Чижова, Трисиын Ивана, Арсангиреева Бориса, слесараша Башкиров Ивана, Мальцев Артема, смежни инженераша - технологаша. Ритмично болх бергболаш вIаштIехьъяьккхай цар оборудовани, сезон сихагIа хьатIаккхачарга сатувсаш ба уж.

Бакьда, укх шерара сезон къаьстта бехктокхаме хургья грозненски консервщикашта. Галамо аьттув а баьккхаб, новкъостал а дьыд укх шера дIаккха а ца хьийкъача тайпара колхозашкен совхозашкен соми баьцадарашн хьувкъадара.

Цхьабакъда, цу цхьан хана «Родина» яхача, № 3 йолча, «Гойтинский», Грозненски совхозаша, консервни завода тела соми баьцадараши во да. Уж шIаьхха а харжа дезам хиларо лоьвзам бу, пехий ритмичие балха.

Стандартаген графикаген хьежжа заводэ баьцадараш лоаттадеча йоагIаш йола порядок совхозай кулгалхоша оттаярга сатувсаш хургда вай.

Соми баьцадараши чакхдоадача низкъалча сезона кийчо еча консервни завода доккха новкъостал даьд партийни организацеша.

Консервни завода коллективо декхар тIаийцад укх сезоне беза ший ханнахьен йол ца еш чаккхъяккха а тIеххкача консервни продукце планал совгIа цхьа миллион банка Даьхенна яла а.

ХIанзе а кердача сезонагIа кийчъяьча продукце итташ вагонаш дIанахьийтай Гаьнарча Къилбаседен Дальни Востокен йахача наха. Баркал яхаргда цар консервни завода болхлошта.

С. СКРЫПЧЕНКОВ, Грозненски консервни завода керттера инженер.

Укх деношка кхашка бIаргагу йиш я Гудермесски района «Октябрь 10 шу» яхача колхоза халкъа тIаьхьожамхой. Цар сийсда бIарг дIа ца хьоачаш цхьаккха хIама дисад.

СУРТА ТIА: халкъа тIахьожамхо Махтиев Рамзан ялат мишттад хьожаш воал.

Д. ВАСИЛЬЕВА сурт.

КОМБАЙНАШИ СЕЯЛКАШИ

ХIанз ялаташ чуэцача кхашка гуйра хьатIехъалехьа цIенъза а хьувкъам кхебо йиш йолаш да вай лаьттеш.

Цу гIулакха теркам тIабахийтаб ер юбилейни шу толамашце белгалденнза дош деннача МалгIабикерча «Ингушский» совхоза шоллагIча отделене ахархоша. Укх шера ялат чуийцача кхашкара сихе ча хьегул а деш шоаллагIа культураш дIае болабеннаб уххаза.

Шоай хур даь сихагIа лаьтташ мукъадаха гIерташ боаля комбайнераш. Массанол тьаяле ве вIалла хIаьд ца лу Эрсиноев Юни. Ялаташ чуэцача хьаялле дIа ца хецаш хьевоагIа из укх массехк шера. ХIара денна 40 гектар хьокх цо (норма 18). Иштта къахьегаш бе шуцара новкъостий Гандапоев Султан, Додов Умаргири, кхийбараш. Массехк дийнахь 400 гектара тIара мукх чу а йица хIанз кIе хьаька болабеннаб уж.

Ялат чуийцача лаьттанчара ча дIадоахаш, оахаш, ялаташ дIадуеш агрегаташ йоахк уххаза. Гуйра хьатIаккхачалехьа 500 гектар совгIа лаьттан тIара шоллагIа хьувкъам чуба уйле а отделене механизаторий.

Ший гусеничи трактора кхоь сеялка тIехье а йийзэ аьхе лаьтта лоесар дахалехьа ялат дIа а дийя кхьчахьа вода хьинар доле эIаминге сег Бельтоев Халим. Армера цIе а вене юхе а ший трактора тIа болх бе волавеннав из.

— Халима са лаIийтац тхога, йоах сеяльщика Есиева Розаси, Тамараси — ше кIаьдвенна а социаргъяцар - хьогI цо трактор, яхаш сайранга долх тко. Цхьабакъда, болх йисте а баьнна чудолхаш доакхал ду оаха иштта къахьегаш ди чакхдеьнна.

Дашхал де мегаргдолаш да цу агрегата хьокхамаш. Кхаь-динь дийнаь бе база болх шин дийнаь чаккбенхар цар 100 гектара тIа борц дIа а бийна. Норме 30 гектар йолча 50—60 гектара тIа ялат дIадув цуи агрегато, из санна кхы а шин агрегат я отделене болх беш, хьалхале вай юмцечо лелаю.

— Миштe вIаштIехьдоал шун иштта къахьега! — аьнна хаттар ду аз Халимага.

— Укх тIеххьарча деношка гуш да парте юртбоахама, къаьстта лаьттан пайда эцара мел теркам тIаботийт, — йоах механизатора. Аз сейцарча болхлошта бийшаб КПСС ЦК-ан СССР-а Министрий Советон кхуаккъам чуэцараи укх шере юртбоахама продукташ ийчъяраки боле соцам. Гектара тIара беркат дукхагIа чудара гIулакха къаьстта уйла яйт массехк ди хьалха хиннача КПСС ЦК Пленума решенеша а. Хьинар совдоах цу документаша, дукхагIа уйла, базем тIаботийт балха, лаьттана, — ьылар Халима. Массехк дийнахь нзо бIаь гаргга гектар лаьттан тIа шоллагIча хьувкъама лаьрхIа ялат дIадийнад цо шин агрегатаца. Ди дIадахийтац цIа-ш шин норма ца еш. Из болх бераштa юкъе цIе вымпел цунга я.

М. КАРАЕВ.

ХЬУВКЪАМА ЦIЕЙ

Шелковски районе массанел а хьалха ялат чуийна баьлар «Путь к коммунизму» колхоза кхаш лелaдераш. Лоашача хана чудера цар 2511 гектара тIара гуракь дийна ялат. Кхойтта комбайн яр из болх беш. Дика хьувкъам кхебаьб укх шера колхозо. 1700 гектарах хIаранена тIара юкъера лаьрхIача 24.3 центнер кIап 750 гектарах дIаране тIара 23.2 центнер мукха чубенаб боахама механизаторашо. ХIаьта хий дехкача кхашкара дIара гектара тIара 40 центнер мукхи кIап чуийцаб.

Гуракь кук ялат чудара план кхоачашйир колхозо, 6 эзар тонн ялат чудевад цо укх шера, 500 тонн дукхагIа да из дIадахача шера чудевачул. Цул совгIа хIара гектара тIарк укх шера чубена мукх дIададахача шерана нийсдича кхо центнер дукхагIа ба, хIаьта кIа — ах центнер дукхагIа.

ДIадахача шоатта дийнахь тIеххьара ялат хьекхан аьрдан баьлар боахама механизатораш.

Из болх хаиахьен лакха толемаш доахаш чаккбаьккха хиларах доакхда хьувкъама ЦIей хилар боахаие. Гуракь дийна ялат хиннача кхашкара Дубовская яхача станица вагIорахьа дIайоладар 13 комбайн. Станицерча стадионе царга хьежаш бар гулбенна дукха нах, колхоза кулгалхой.

ЦIей хьаделлаш этара хьалхара дош делар почетни колхозникашта, колхоза къахьегама ветеранашта Кутуркин Денис Васильевича, Кочетков Аким Иосифвича. Ялат чуэцаш къахьийгача комбайнераштен шоферраштен цар баьча боккхача балхах дег тIара баркал аьнна юбилейни шера чуденача ялатах ь йоккха традиционни маьхх елар колхоза ветеранаша. Доккха баркал а оьлаш маьхх хьаийцар колхоза дикагIа волча комбайнера нов. Дорофеев Михаил Васильевича.

Колхоза агронома нов. Н. С. Бузинас гуракь дийна ялат чуэцаш даьча балхех, цига лакха хьокхамаш я гойташ къахьийгарех дийцар гулбеннарашта. Ялат кхедеш, из чуэцаш баьча балхах доккха баркал аьлар кхаш лелaдераштa, механизатораштa колхоза председателa нов. Н. Т. Травина.

Боахама парткома секретара нов. В. И. Пташинка итог йир ялат-чуэцаш къахьийгача механизатораштa юкъе лаьттача социалистически яхьа. Яхье котъяьннача № 2 йолча комплексни бригадана (бригадир нов. И. Ф. Лапшин) колхоза парткомен правленен карара кара тела Ше байракх 200 сом ахчан делар. Яхье котело яьккхача дикагIа болча комбайнераштa: М. Дорофеева, Н. Якушкина П. Агеева, шоферашта М. Горкина, Н. Марусова Н. Вартика наькха тIа доахкаду цIе ленташи ахчан премеши елар. ХIаьта сийрийна культура ШагIа — ялат чуэцаш къахьийгача наькха сийна огонек хилар. Боахама художественни самодеятельноста доккха концерт оттадир къахьегамхошта.

Е. ЯКОВЛЕВА.

ДАЬХЕННА—ЯЛАТ

Республика колхозийи совхозийи кхаш лелaдераш ха бола ялат чуйцa боахаш латт. Селхахалца цар пачхахьалкхен ялат дIаийдеча пункташка дIачуденнар 103714 тонн ялат да, е дерригга планах доккха дезачох 83 процент.

Укх тIеххьарча ялаь дийнахь Даьхен амбарашка чутессар 2551 тонн я, цох Грозненски района боахамий къахьегамхоша 1558 тонн еннай.

Грозненски района план кхоачашъяра доаля деза ялат цхьа эзар тонн мара дац.

Лелара лех ялаташ чуэцара балхаш МалгIабика, Наьсарен районашка. Хьалхарчо план 52 процент мара кхоачашъяьяц, хIаьта наьсархоша кхы а кIезигагIа — 37 процент. Уж районаш я республико ялат доххара план кхоачашъедга тIехьатеттар.

ХIара боахама коллективо ший низ кхоачар де деза ялат доххара пачхахьалкхен плани социалистически декхарадш кхоачашедара.

Свекла хургья

Тха района кхаш лелaдераша тIаийца шекара свекла кхеяра даьъера декхараш бехктокхаме да. Пятилетка шерашка 187 эзар тонн гаргга свекла чуя лаьрхIар оаха. Цу хьакъехьа дукха хьарагIдаьнад хIанзале. ДIадахача диъ шера чуена шекара свекла 179752 тонн я. Вешта аьлча пхе шера план 96 процент кхоачашъяьй. Кхоачашхила гаргга и шекара свекла пачхахьалкхенга йоххара план а — 98 процент. Цу цифраша хьахьокх шекара свекла кхеяра а из пачхахьалкхенга йоххара а планаш укх шера тIехкхоачашъе йиш хилар.

Хьожаргда вай тIаийца декхараш кхоачашдара района боахамий кхаш лелaдераша дер фуд. Тха районе из пайдане культура кхее йолаь башха дукха ха ене а, шекара свекла лелaераша цу хьакъехьа йоккха опыт Iоаньй. Уж Iаьмаб свекла кхеяра дерригга балхаш агротехнически дикагIа йолча хана чакхдаха. Цу тайпара йоккха опыт Iоаньча цхьанцаделча боахамий коллективаша хIанзале кхоачашъяьй шекара свекла кхеяра пхе шера план. Иштта, Мичурина цIерагIча совхоза коллективо дIадахача диъ шера планах пачхахьалкхенга йоккха езар 37.6 эзар тонн йолча, 46 эзар тонн совгIа свекла схкяй. Цу тайпара, пачхахьалкхенга шекара свекла йоккхара пхе шера план хIанзале тIехкхоачашъяьй «Гехинский» совхоза кхаш лелaдерши а.

Укх цифраша а хьахьокх района къахьегамхоша шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIагIертта къахьегилга. Иштта дIадахача шера хIара гектара тIара 415 центнер шекара свекла яьлар «Гойтинский» совхозе, кхо бIаь центнер — Мичурина цIерагIча совхозе. ХIаьта цу тайпара хьакъам дIадахача шера дукхьашха кхебаь ца хиларо хьахьокх, къаьстта цу боахамий къахьегамхоша шекара свекла кхеяра бокъонаш тIехдика кхоачашъелга.

Пхе шера план тIехкхоачашъеча дукха де укх шера района боахамий кхаш лелaдераша дечох тайша а. Еррига а районе дIайийна шекара свекла 1537 гектар я. Къаьстта дика я 130 гектара тIа «Гойтинский» совхозе йийна свекла. Зелимханов Вахас кулгалдеча шоллагIча бригаде 180 гектара тIа я шекара свекла. Совхозе белгала да цу бригада кхаш. Шекара свекла кхеяра ерригга агротехнически мероприятеш ший ханнахьен нийсен чакхъяхаро торо хилийтай из культура дика хьахилайта. ДIадахача шера гуракь дийна кIе чуийца доаллаше а юкхаш дIаяьхар, октябре 30 — 35 сантиметр кIоаргал а долаш аьхар лаьтта. ХIаьта керттера оахам деш хIара гектара 4 центнер а кхоачийташ суперфосфат тессар. Гуракь совхозе йоацаш яр калийни удобренеш. Цудухьа бригадира лаьрхIар бIаьстац юкхьа уж кхашка тоаса (культиваци ечча дана). ХIара гектара шишша центнер йолаш. Цул тIехьагIа культиваши йир, ийлхйир, оасар дир, хIаьта шоаза подкормка йир аммиачни селитраца. Уж балхаш дика дарех совхозе белгалбаьнна кхаш лелaдераш дукха ба бригаде. Иштта Исаева Аита звенос лелаю 45 гектара тIа йийна шекара свекла. Цо саьна дика бу ший болх СССР Лакхехьарча Совета депутата Баудинова Салпас. ХIаьта гектаринций цIераш-м дукха а яха йиш я.

Къаьстта ала безам ба са дIадахача шера хIара гектара тIара 562 центнер свекла чуевача гектарийшах Даудовайх. Йоккха я пун опыт. Дика гIулакх дарах цуи торо хиннай укх шера йийна шекара свекла дIадахача шера йийна хинначул а дикагIа хьувкъле. ХIара баьдрагIага хьожаш чакхйоал из. ХIаьта цхьаккха а агромероприяти йитац цо даннахьа кхоачаш ца еш.

Иштта дика я цу совхоза Х. Башаева кулгалдеча диьлагIча бригаде 170 гектара тIа йийна шекара свекла а. Цу бригада къахьегамхоша социалистически декхараш гIаиийцад хIара гектара тIара 450 центнерал кIезигагIа йоацаш шекара свекла чуя.

Шекара свекла дика хьукулаш латт «Гехинский», Мичурина цIерагIча совхозий кхашка а. Цу боахамий шекара свекла кхеяраша а шоай низ кхобаш укх шера шоашта хьалхашка латта декхараш тIехкхоачашдара.

Цхьабакъда деррига боахамашка даш гIулакхаш цхьатара дика. Ерригача бригадай коллективай ха яьинац шекара свекла дика хьувкъяра кхоачашъе еза ерригга агротехнически мероприятеш кхоачашъе. Масала, хьаэцаргья вай «Гореч» совхоза шоллагIча отделене нов. Исаева кулгалду шоллагIа бригада. Дуккхьал шоай мелала шекара свекланна эшаш доля гIулакх даьлац цар, техника, кхы мел эшараш шортта доллаше а. Цудухьа хьалха латтача коллективаша лелаечул эсалагIа я цу бригада шекара свекла. Цул совгIа цу бригаде хьадеш доля дукхагIа доля балхаш кулгаша ду. Из бахьан долаш хьувкъам а лоха хул, хIаьта цу продукце единица яккхарги дIадолар а дукха хул. Цу тайпара масалаш кхы а дукхи кхувла йиш я.

ХIанз хIара боахама специалисташ, кулгалхой къахьегаш ба нийсденна кхоачамбоацараш дIадахара. Цу гIулакхо торо хулийтаргья укх шера шекара свекла кхеераштa хьалхашка латта декхарш диза кхоачашде а тIехкхоачашде а.

А. МАТЮШИНА, Урус - Мартана района юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

«Металлист» завода коллектив дика лоархIаю тIаийцача социалистически декхарехи производственни заданехи. Иштта товарни продукци арахецара ах шера план 101 процентех продукцена реализаци яра план 106.8 процентех кхоачашйир.

Уж толамаш даха йиш хилар курчи торонехи социалистически яхьахи дикагIа пайда ийбар бахьан долаш. Дика къахьег маьнге цхаралаш чIоагIдеча Тапенкос, слесара - сборщика Ханукаева, кузнеца Гольдмана, сварщицас Лавровас. Сменах цаI-ах норма кхоачашъю царех хIара саго. Цар кийчъяь продукци цхьаккха сакхат доацаш хул. Хьасарча парте XXIV съезда накъабоагIаш кхы а дикагIа къахьега, йиш йолча хIаман дукхагIа кхомбе, аьнна, дош деннад цар.

СУРТА ТIА: сварщица Лаврова Мария маьнге гIовваш вIашагIдоккхаш йоал.

И. Плиева сурт.

„КПСС ЦК ИЮЛЬСКИ ПЛЕНУМА ИТОГЕХИ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ ДЕКХАРЕХИ„

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина яьча доклада изложени

Газета тIе хоам бь махкалара, КПСС обкома XIII пленум хилар. Пленумо дийцар цхьа хоп дар: «КПСС ЦК июльски Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехь». Цу дешах доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. АПРЯТКИНА.

КПСС ЦК июльски Пленумо цхьа барт я болаш тIеийцир. Йоах докладчико, «Юрта боахама хьалхехьара парте оргIанара декхарий» яхача Л. И. Брежнева доклада тIа яь выволаши оттаьа предложенеши могаеш бола соцам, юрта боахам дегIабера итогаш йир, из дIахо сихбаь дегIабоалабара йоал шерра программа хьоалсте я йир.

ХIаьз вай юрта боахама хьалхейка уттт йоахкача масштаба керда декхараш. Докладчика дика доашхаш дуоп уж декхараш. Цо белгалдоакх парте оттаьа программа хьалхагIа юрта боахама дальхе вай шел даьчул тIаххидо. Цо дIадех парте, цу ерригача организацешка чIоаггIа иаз тIабахийтар, цар политически организатооски боарам лекхбар.

КПСС ЦК мартовски Пленум динначул тIехьагIарча хана вай республика юрта боахам дегIабоалабеча цхьадола толамаш даьхад.

1961—1965 шерашка юкъера лаьрхIача цхьа шера чудаьхаш хиниа ялат 399 эзар, хинналле 1966—1969 шерашка юкъера лаьрхIача республике шера чудахар 414 эзар тонн да. Эггара лакхагIа да толамаш юкъера лаьрхIача хIара шера чудахьа валовой ялат 26 процент тIаххийттача Наурски района колхозийн совхозийн, 24 процент дукхагIа долча Гудермески района, 20 процент тIаххийттача Шелковски района. Кхы а дукхагIа ялат даьккхад цхьайолча дукхача колхозашеи совхозашеи. Юкъера лаьрхIа республике шера чудахьа гинареш, шекара свекла, баьшдаараш, коартолаш, тхьамка тIаххийттад.

Лаьттанцара йоала продукци дукхагIа яьккхар цу шерашка керттера дальхе хьувкъам лакхбара чоах.

1961—1965 шерашка нийсдича юкъера лаьрхIача 1966—1969 шерашка колхозашка, совхозашка, кхыча паччахьалкхен боахамашка шера дийнахьа валовой дулх (шIена дулх) 16 процент, шура 23 процент, фуаш 33 процент, тха 14 процент дукхагIа даьккхад.

ЧIоаггIъоннай колхозийн совхозийн экономика. Цар укх тIехьарча даь шера юкъера лаьрхIача яьккха валовой продукци 130.8 миллион сома маьхя чилар, 1962—1965 шерашка яьккхачул 31.7 миллион сом дукхагIа.

Лакхденнад совхозий болхлошта луш дола алапи колхозхошта дукъаьстамах доагIари. Дикка дукхагIа да хьалдаь наха чубаха шеношк культурно-бытовой гIирсаш.

Вай толамаш даьхад партен правительствон хадданза йоахо ярбахьан долаш. Пятилетка шерашка республикага кхьечар 3400 трактор, 1500 гаргга чомбайн, 1880 мухь кхухьен, легковой автомобалаш, дукхха машинаш, оборудованеш, минеральни удобренеш ший 370 эзар тонн.

Цхьабакъда юрта боахам дегIабоалабеча карегIдаьннараш баха ца наха кхачен промышленноста белаш эшарга хьежача кхоачам болаш дац. ВIаргчи хьеннача республике 1968 шеретара деня 1969 шерага кхачалца йолча хана шера юкъера лаьрхIача колхозашкен паччахьалкхен боахамашкен чудахьа ялат 1961—1965 шерашка нийсдича 4.5 процент мара лакхденнадац, валовой лаьрхIа ялат лаьккхара дитъ шера план 93 процент мара кхоачашъьяц.

Кхоачамболаш оттадаьлац ялат доаккхалга Назрана, Урус-Мартана, МалгIабика, Грозненски, кхыча районашка. Ялат лаьккхара эггара дикагIдола хьалаш долла шехь, цхоех во пайда из Назрана Урус-Мартанен районашка. Назрана районе планах лаьккха дезаш хинначул 27 эзар тонн кIезигагIа лаьккхад ялат. Дийн шера цу района цхьанна а боахамо ялат кийчдаьа паччахьалкхен план кхоачашъьяц, хIаьта деррига а дийн шера дIадала дезаш хинначох Назрана района дIа я ца луш диса ялат 15 эзар тонн гаргга да.

Иштта Урус-Мартана районо а дитар дIа ца луш 15 эзар тонн ялат, Грозненски районо—18 эзар тонн, МалгIабика — 7 эзар тонн.

Дукха ялат на доаккхаш дуса вай, белгалдоаккх докладчика, хьажкIаш во хилар бахьан долаш. Цхьайна а бахьанча нийса лаьрхIа йиш йолаш дац Урус-Мартана, Назрана Гудермеса, Ачхой Мартана, кхыйолча районашка хIара шера хьажкIаш эсала хилар. Вай иштта кIезига пайда во воай йоахкийча дуга даккхара торонех а.

Геттара кIеззиг ялат чудахь республикен совхозашкен хий дахкача лаьтташка. Масала 1969 шера хий деккача ялат дIадувча 69 колхозахи совхозахи бIь боахама мара даккхамзар юкъера лаьрхIача хIаьа гентара тIаоа 30 центнер соагIа ялат, 31 боахамо гектара тIара 20 центнерал кIезагагIа даьккхар.

Валовой лаьрхIа доаккха ялат цу а кхы цхьайолча а районашка кIезагагIа доаккхаш хилар дашха доагIа дукхаьл тьувкъам лоха хиларца даьцха на Iеш. Ялата культураш кIезагагIа дIаювш хилараца а. Къаьстта кIезагагIа ялата культураш дIадийнай МалгIабика,

Грозненски, Шелковски, Назрана районий боахамаш.

ГIулакхо дIадех 1971 шера тIехьа я ца тетташ ялат дукхагIа доаккхаргдола балхаш дар. Ялаг, юрта боахаме кхьйола продукташ дукхагIа яхара кертера лоархIам болаш да юрта боахама дIахо а интенсификаци яр. Культураш дукхагIа дIае йиш йолаш мухь лаьтташ дац вай. Кертгера дар латт хIара гектара хьувкъам тIатIа лакхбарах.

Из лекхар кхоачашдо дукхаденна да паччахьалкхена партийни органий огIIшгахьара юрта боахама деш дола кулгал хIара деииа тадарах, бехктокхме ма летара, дисциплина ца хилара, доал па дара гIулакхашца лоаттабу ньовсам лакхбарах.

Парте райкомаш, райисполкомаш, юрта боахама а мелиорацен хин боахамен а министерствош, «Грозвино», «Консерваплодоовощ» объединенеш, «Скотопром» трест декхарийла а колхозийн совхозийн болх ялат дукхагIа доаккхара, цунга дIадоахо лохара резервех бизза пайда эцара гIайберба. КПСС ЦК июльски Пленумо цIаьхха я бахьдир, белгалдоакх докладчико, юрта боахам дегIабоалабеча тIехьа гIайоагIача хана а керттера проблема ялат дукхагIа даккхар хилар.

Валовой ялат дукхагIа чудара хьатIайоагIача пятилетке чудахьа дала а хIара гектара тIара цхьа яьз центнер дукхагIа чорбоаш ялат хьувкъам деза вай. Из дара кертера геркаи тIабахийта беза мамогга лаьтта леладара культура лакхьинна, нийса йола севообороташ кардерзарна. дIадуфу леладара гIулакх тоадара, дукхагIа хьувкъаш дола сорташ дIадера, моттигерча удобренех бизза пайда эцара, оасрца, юртбоахама баьшоагIашта ц дена са доахача хIаманцен лахаренаш лоаттабу кьовсам закхбара. Уж деррига гIулакхаш КПСС ЦК июльски Пленумо дIадехаш махкиларе, чудахеш тIегIерттаи чакъдана деза гIоара района, хIара колхозе, совхозе.

КПСС ЦК мартовски Пленумо теркам тIабахийтабар, йоах докладчико боахамашка дIахоочий, таш йола продукташ эцара чIоагIа план масса а оагIоргьа лакха лаьцав хилийтара. хIара боахама IаIамен экономически бахьалоний, цур специализаце, хIаьта иштта кеда техника, минеральни удобренеш тIехро бизза лоархIам бара, мелиорированни лаьтташ дукхагIа хилийтара. Из дагалохийта деза техан а, хIана аьлча укх эггара гаргагIача хана республика районашкен боахамашкен кердача пхе шера ялата кхийола юрта боахама продуктешн эшаро планаш оттаь яла еза.

Докладчика белгалдоакх дIаяхача хана планировани хинна гIалаташ юкъерд... шIендаьц дIадахха дезаш хилар. Уж гIалаташ латтаа цхьайолча районашка цхьадолча боахамашта лоагъа планаш тийона хьларах, хIаьта вокхарна — лакхьаь. Из Iетхьар паччахьалкхен заданеш кхоатамера а колхозийн совхозийн экономикана а.

Иштта теркам тIабахийта беза тIа ялата кхьйола продукташ йоахкара паччахьалкхен план кхоачашъьяра цхьайолча колхозийн совхозийн кулгалхой дисциплина во йолаш хилара а. КПСС ЦК июльски Пленумо цIаьхха а чIоагIдир план хувца цхьанне а бокъо ца хилар, бакъда ма кхоачаш ца е а йиш яц.

Докладчика дIахо дувц хьажкIаш кхеара гIулакх оалашгаза хувца дезаш хиларах. Из культура дIахо а дукхагIа дIае а чухьала яле 100 эзар тонн хьажкIаш чуя е еза. Иштта дукхагIа баккха беза мукх, кеч, кхыйола фуражни культураш, лакхлуш латтача хьайбай боахама хьаштий лоархIам а бетр.

Баьшдаараш, коартолаш, сом, комсат яхараи кийчъярах дакъе кхоачашде дезаш, докхий декхараш латт вайна хьалхашка уж хIаьа а бахача наха из эшша яхаш.

Пятилетка дIадахача дийн шера юкъера лаьрхIача кIаьа шера даьха баьшдаараш 76.8 эзар тонн дар, хIаьта 1961—1965 шерашка хIара шера чудаьхаш 70.4 эзар тонн дар нешта алхха 8.6 процент дукхагIа мара дацо. пятилетка дийн шера баьшдаараш кийчдара план 87 процент мара кхоачашъьяц. Геттара кIезига доах баьшдаараш № 3 йолча совхозе баьшдаараш хьалеча, «Ачхоевский», «Ассиновский» совхозашка, кIезигагIа доах уж Сунженски района Ленинан цIерах Эсарень цIерагIча колхозашка.

Баьшдаарами кийчдара дийн шера план 74.8 процент мара кхоачашъьяцар Грозненски районо. Партийни, советски, юртбоахама органий теркам тIабоахаш хьалхе дийн шера баьшдаараш кийчдара планаш кхоачеш на еш чаIоаггIча Гудермески. Шалли районашка баьшдаараш кхеваш балахаш.

Керрдача пхе шера республике деррига чудахьа баьшдаараш 126 эзар тоннага кхоачаш а гектара тIара 140 центнер ногIволаш дар хьувкъам лакхбе я беза вай. Декхар латт бала вах шерача вассортиментах баьшдаарашкен олмашен IалабоIарах. теплицашка, доахадьча лаьтта, морд тIатIеса баьшдаараш тьалихелера кертгера теркам тIа а бохийташ.

Даьха дарзадоаш да Консерваплодоовощ» объединене, колхозаша, совхозаша хьатIадоагIача пхе шера сомаш баьшдаараш доаттадара кхоачашъьIла моттигаш езга.

Республика торговле организацешна, къаьстта «Горплодоовощторга», «Ставрогрознефта» ОРС-а, столовейи ресторанийн треста, хьалха я санна ледара лелалу баьшдаараш соми бохкера гIулакх, йоагIIаш бола порадок оттаьан уж хьатIакхаьъьара. хьэара, йохкара, оперативность ц цу лоархIамерча гIулакхе. Колхозашеи совхозашеи чIоагIа хьувкъаьдеш хьалахадаь баьшдаараш соми ший хачаьла чуйна а чакхбьакха я хила беза.

ДIахо докладчико дувц хьайбай боахам лакхбе безаш хиларах. Хоаш мадара, кхаьча боахама ю дакъе вай республика шIеннашта тIехьадисе да. Цхьайолча лоархIамерча позицешта тIагIолла хьайбай боахамо эггара хохагIа дола хьокхамаш да вай республикашткех областашткех юкъе. Из эггара лахха хьахинадаь КПСС районий, райисполкомий, юрта боахама министерство, «Скотопром» треста, кхыча юртбоахама ведомствай оагIонгахьара, дIаьта иштта дукхача колхозийн совхозийн кулгалхойи партийни организацей оагIонгахьара кхоачашбола кулгал ца дарах. КПСС ЦК июльски Пленумо хьайбай боахам дегIабоалабереча хьайбай продукташ дукхагIа яхара колхозийн а совхозийн а материальни бахаь гIабахийтарахь болча КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советан Соцамо хьахоийт экономически стимулаш. Боахам нийса лелабича наз йиш хуийтаргьа бокъонш ерригIа юртбоахама продукташ пайда я баргболаш яха.

Эшара махкаш лакхдаргIа хьайбай боахама гIулакхаш ша-шагIа лакхдаларга зот доахаш ба цхьабараш. Из гIалате уйла я. ТIехьабиса вай республике хьайбай боахам хьалха баккхара дукха иаз тIабахийта безаргба. Къаьстта теркам гIабахийта беза хьайбай продукташка дIадоахар лохара, цаа ло лакхьяра.

Докладчико чIоагIа критика ю доахан кIезигалийта колхозашн совхозашн йолча районашта. Доклада тIа иштта хьагучадаьхар бехктокхам ца хетаеш доай тоабаши гIулакх лелаяра, хьайбай продукташ йохтачарий, хьайбехьта искусственни осемениие ерга вIашттIехь тIехьаьчачара, доахан кхабарен лелладаьен даьхьеши кхоачабзарий бехьареш. Ца районийн боахамийн кулгалхой а специалистий а уйла тIеюдаш доахана IулешдебадаIаре даькъера кхоачамбоз даьраш ш дIадаханаш доахана ша тIеро оатхьараш дебадера аIаь уйла шою тешдаче кхоачашьаки ерг ца хила ра.

Юрта боахама Министерства кхыча юртбоахама ведомствашен, КПСС райкомаша а райисполкомаша а шIеннашта хьадаха деза боахамий кулгалхошкаьен специалисташкаьен, белгала аьча, хьайбай боахамера племенной болх оатачгаре дена тоабелга.

Хови да, доахан дебахарен цар продуктивность лакхьяреш гIулакхи хьайбаш лелаьеча болххой материальни безам совбаккхаь боахкача лоаесIаме долга. Цудукха цу гIулакхана кхоачамболабараш сов чечка дIадаханаш дар гаш, иштта вIашттIехьаькхана даргаш натуральни, премированехи кхыча материальни стимулехи дулх, шура, кхыйола продукташ дикке дукхагIа яхара хьайбеш лелавеш безам тIабохийтаргболи тешаме средство ела я.

Хьайбай продукташ дукхагIа яхарен паччахьалкхенга йохкарен декхаро толаме кхоачашдара шурей доахан лелаьенге дIахо дегIаоалоадаенаь даргаш. Къаьстта я городашта гоалхьеча боахамашка. Цхьх даьхара дальхе къаьстта уйла тIааьийта деза доахана хан доьжаеш а чуоттадаь а дикагIа гоалалийтара, хIаьта кертгелар—хьахьаш лелаяр, кош тIара оалхаьараш лелалар, коолкаш лелаяр санна дала кастта вIаладалийта хьайбай доахьаш дегIадоаладар. Уйла дукхагIа тIахийтта еза искалц ду тха дозаhча лелаьеагга дегIадоалатарах. Цу хана хьайбай боахам дегIабоалабара даьхе геокаlад доагIа дIахо специализаци елга, промышленни продукци яхара шерра юкъехьаьлга.

КПСС обкома бюроси республика Министрий Советон 1969 шера апрела соцам баьв «Колхозашкен совхозашкен юртбоахама производства дIахо специализаци яра де дезаш лакхьехье, хIаьта укх шера ниньа бетта Грозненски откормочни совхозе Грозненски района Ленина цIерагIча, Сунженски района «Победа», Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозашкен чуоттаь хьакхан кхабара промышленни комплексаш хьалъара хьекхьа. Докладчико ма барра къаьстабу хьайбай боахама специализации еа, хьайбаш лелаяр комплексаш дикагIа а къаьстта сихагIа я хьалъара белгалъь массопониятеш кхачачаьвеа хилам. Доклада тIа ира кхетиче йоо мощностеш лакхъяра, гIирсаш хьалдаре индустриални методашка доалтаре де дезар ца дена, юртбоахама объекташ тьалльевь темпаш лохе хиларч гIанашон е аиара хьаш юкъагIьахаренен машаш бат Iета «Чечингсельстрой» треста, «Чечингколхозстрой» объединенеа, Юрта бохама министерства кулгал но ду капитальни гIирсаш хьалдара, махке мегте дIа-йоха я дийнье лоаттаду ахчен материальни ресорсаш.

ХьалхагIа я санна чIоагIа тIехьабисар хьайбаш лелаяча фермашта механизаци яра болх. Цу

гIулакха дикка бехне я хьайбай боахама комплексни механизаци яра балхаш во кхоачашкеш йолч «Сельхозтехника» объединена. Доклада тIа йийнар дукхача объекташка хадача балхий процессашта механизаци яра дешин диза кхоачаш ца даь, е во кIпачаш я даь, из балхан халаш кала йоагIаш бола эффект ца хиаь хилара я лейххIача тайпара хьэхаргама оасалле лакхъяла Iалаша дара я тешал деш бола фекташ.

Хьайбай боахаче гIирсаш уодарен механизаци ярен къаьстта промышленни комплексаш хьалъара балхаш хоадамболлаш тоале дезаш я юрта боахама Министерство, «Сельхозтехника» объединенеш, кхыйола юртбоахама ведомствам гIишлошъяча организацеш, колхозийн совхозийн кулгалхой. Юрта боахама гIирсаш хьалдара механизации ерча юкъьоад еза республикера промышленни гIирсаш ду оогуанизацеш а. Юрта боахама пепькъостая да дола нигтта прописан ооганизаценца а промышленни предприятеш а.

Партийни советски органаш декхарийла я юргчашка объекташ хьалъара бола халдана шеа гIадьожама иIал лоаттаба, хилашк меIоахача обоорудованецо, транспорта, бол дана лаш вар IалашъяргIа хьежа, бол бе болайлийташ йола мощносташ сихагIа кхоачашйазза за доагIар ло.

Докладчий иштта дийнар дуах доаккхьлга промышленни ларда тIа оттадара кхоачамболлам гIулакх ца деш хьайбай боахама гIирсаш дасалдача механизаци ерен йола эрала нетабош. Доахан чуоттадаь лоаттадаш хьэхмарча методагIа лелаш йолча специализированни трестешкеи объединенешкеи, къаьстта «Скотопром» тресте «Грозвино» Консерваплодоовощ» объединенешка лертIа боль беш ца хиларах.

Доклада тIа чIоаггIа уйла тIехьийтар хьайбаште доакъаьвш кийчдара проблемапа. Республикерча хьалдача боахамашка шолдерIаш даьхьера тIама сайне мера лахIаш доакъера культураш, сайна дзаггIача тайпара гIулакх деле IалIашдаш, хьувкъам лоха болаш хиеч. Масала, юрта боахама Министерства совхозашка соахх юкъера лаьрхIача доакъаьре районерча хьажкIий хIара грктара тIара яьльача силосиц масса 99 центнер мара чилачдо, шоора шера дIаяхача ялхий йол—11 центнер, доакъаьайна лаьрхIа кормоладаш — 108 центнер.

ЛертIа уйла гIоачийташ кийдача доакъара дикал лакхьара, маза къетахар цоша кормайр нIаьшаргIоллара дешаш. Оалагара хувца деза доакъарашкера гIулакхам. доакъаьораш лаьрхIа культураш кхаара агротехника тоае еа, цод хьувкъам чIоагIа лакхбелга баргбан. ХIана доакъараш дахара боарама планирование еда хана теркалле еза общественни хьайбашта методол. бахача паьха шой доалахьара хьайбашта а ца яьаргхилар.

Доакъараш дувцача хана, йийсо йиш ю аьаха сенна йоаха резерв ван тоалгIаш йола лоамашкара даагIенаш. Цхьабакъда, дукхача боахамашка пайда во йу нарех, иоашта тIаьчоIIьахча дIадех гIирсий бизза лай дархIаш шовех, кийчъяра, точера ... хIаьта из бахьан долаш дулх кIезига гIадеттату зоахана лоамадарах. Доатан меттел, жа а доажаара пайда ... баргбаш доамашкарча даьгIеяех.

Докладчико анализ ю юртбоахама бейал чакхйоахача промышленноста предприятей балха. ХIаьнзе а денъ, йоах цо, дIахоча ихе шера оалагIа яхо дазаьIача юртбоахама продуктай боарам теркал а беш оттадо деза юртбоахама продукци чакхйохка производства дегIабоалаелга.

Хоаш ма дарра, КПСС ЦК июльски Пленумо дикка уйла тIахийтай юрта боахама химизаци ера дешинта. КПСС ЦК-ай Советски правительствон чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш укх тIехьарча шерашка дукха а дукхагIа хийцай юрта боахама тела минеральни удобренеш, дIайийна хIамаш лоаван хьайбашта лаьршаш на хулийтен химически средствош. Натаьх сенча 1969 шера еррагаш а республика юрта боахамга кхаьча минеральни удобренеш 32 эзар тонн мара хинаенс, 1970 шера 93 эзар тонн соагIа кхоачаргба уж. Дикка дукхагIа тел гербицидаш, ядохимикаташ, кхыйола химически препараташ. Вай декхар да цареха эффект дикка болаш пайда шера доаза даьс мел доаш дар.

Сакийта деза органически удобренеш йоахко ма ешъ доза гIулакхаш. Вай тово я укх гаеттарча шерашка тIаьа шера йоахаш йола энгемичесни удобренеш хьа миллион тоннига дIакхоачое. Лаьтташ хьаыйну отралаи кIагIатIанархьнзе эргаьш, моттигера удобренеш хьашка дIахухьалгсо дIатессалгае церна тIа а дуллаш.

Доклада тIа боккъонгиа анализ вай республика лаьттанта шерра мелиорации йола хьувкъам бочно кифрешша фактаьеш. ДIахорча шера республика сапема юкъе доалаза лерхI 17.8 эзар гектар хий дечка кердо лаьттан, болх беш болча 29.3 эзар гектара тIарча системашта реконструкци еггьи: 21 эзар гектара тIаьчча хий деххача лаьттаьшта кхочам болаш хий хуанйтарда, мелиорации а ях тоаде лерхI 16.4 эзар гектар лаьттан, капиталъни планировка еггьа йиъ эзар гектара.

Цул соагIа 12 эзар гектара тIа дукхачча шерашка тIаьнзача

культураш бошда даьгIеаш хьа, 230 эзар гектар хилаьы йолча дабгIонашта хий тIадоаладе лерхI. Кердача пятилетка мелиоратиман балхашка шаьнагIа дIайоахийтаргболча капиталовложеней боарам 131 миллион сом кхаьйта лерхI, хьалхара пятилеткерчул шозза дукхагIа.

ХьатIадоагIача пха шера Гудермески Шелковской районий севооборотаьшка юкъахсаладергда дуга леладелга. Вай тово я доаккхаш дола дуга 1975 шу чекхдоалаш 25 эзар тоннага дIакхоачаде. Дукха балхаш дэогда пегарах лаьтташ мукъаьлахара, кхашкера тIо дIабахара, эозана дукъаларчча мероприятей сиргIа комплекс чакхьлкхара. Хий дехка лаьттан дукхагIа ма дуд, йоах докладчико, дукхагIа хьалдха дава вай боахамашкаа. Боахама кхетамча доалдара кертгера балгало — хий декъала лаьттакарча хьувкъама бо рам. Халачеге а, хий декхача лаьттаеех паччахьалкхен ... доахаш пайда эшш моттагаш ийсла. Бокъонца хьовсам лоаттабан Надтеречни, Грозненски, Ачхой-Мартана, Гудермеса, Сунженски, цхьайолча кхыча районий дукхача колхозашкеи совхозашкеи лакха хьувкъамаш кхабара.

Юрта боахама Министерство, мелиорацей хин боахамен Министерство, «Грозвино», «Консерваплодоовощ» объединенеш, «Скотопром» трест КПСС горкомаши райкомаши, райисполкомаш, юрта боахама управленеш, кулгалду хьадаш, эггара хьалхарча организацеш колхозашта, совхозашта, отделенешта, бригадашта пайде латта коммунистIан декхарийла бе мелиоративе программа кхоачашьелга, хий декхача лаьттан хIара гектарах пайде дикагIа эшшга партийни IалалагIа хиладе.

Хоаш ма дарра, юрта боахама механизаци яр къахьегама оасоле лакхъяра а лаьттанхарен тьайбаш бекхаьра боахкаьча продукцита дIабода мах лохбара а хьалха фактор я. Техникаш пайда дикагIа эшш хилара хьочхаме я Сунженски района XIX-ча партсьезда цIерагIа, Шелковской района «Коминтерн» яха колхозеш, Урус-Мартана районера Мичурина цIерагIа совхоз, цхьадола кхы боахамаш.

Цхьабакъда, республикерча дукхача боахамашка пайда во ю техниках. Цхьан условни тракторо лоаттIаш шера кхьоан лаьрхIача беш бола болх укх тIехьарча шерашка геттара кIезига ба, республике юкъера лаьрхIача 500—520 гектар чIаьза сенан ла из.

Тракторий балго дасарле леха хилара кертгера бехкаш да дукха боахамаш механизаторски кадрашца IаламцIаеза хилар, механизаторий квалификаци лоха хилар, уж хахраш оон дукха хувцалуш хилар. Партийни организацеш, юртбоахама органаш, колхозийн совхозийн кулгалхой декхарийла ба шин сиенагIа болх бара трактораши кхыйола техникен механизаторашка IалашъяргIа долла хIана де, къахьегама оасорле лакха йолаш бола бара механизаторашта эша тьелаш хилийта, цу гIулакха иза кхо на бе.

ГIадбуташ йола цифраш йоалаю докладчика: пятилетка шерашка 2.2-зза дукхагIа пайда эц вай республике электроэнергех, юрташкере дерригаш а хIана дац дьипа доле шIенош электроэнергех пайда эзаш да. Цхьабакъда, белгалдоакх цо, хIана а гаьнна пайда ца эшаш юс юрта боахаме электромеханизаци ера тороиеш. Уж кхоачамбоацараш дIадаханзен юртбоахама производстве электроэнергех шерра пайда эшлга Iаладдаазен даргаш. Иштта доккхий декхараш кхоачашде дезаш ба «Сельхозтехника» объединене болхлой а.

КПСС ЦК июльски Пленумо белгалдаьккхад, юрта боахам дIахо дегIабоалабелга деррагача халла юкъера декхар хилар а из кхоачашделча юкъе промышленноста бохкоеш а шерра декъа лаца дезаш хилар а. Городий Грозне, МалгIабика, Гудермеса дукхача предприятешна хадаьа ноаиъостал ду республикера колхозашта совхозашта. Царна юкъе — «Трансмаш» завод, Грозненски ремонтно-механически завод, ТЭЦ № 2, центральни ремонтно-механически завод, «Грозэнерго», кхыяраш.

Цунца цхьана мукIарал да деза, республикера дукха промышленни предприятеш хIана а юрта боахама материально-техническа база чIоагIъеш дакъе ца лоацаш, юстара латташ хилера. Шефски балха хьаларе тигьейдд ела парте горкомаши райкомаши, промышленни предприятей юкъъанара партийни организацеш.

Юрта боахам дIахо дегIабоалабара юкъе, къаьстта а IилманагIа хьалхалаттача опытан карагIдаьнараш карадерзадача юкъе доипа дагъе лоаш лахаш а республикера Iилма-толлама учрежденешна юртбоахама органаша.

Дукхача боахамашка лохача боаране я экономически службе, колхозийн совхозийн рентабельность лакхъеча кIезига пайда эц боахама расчетах. Юрта боахамера къахьегама оасарле 1966 шерагара 1969 шерага кхачалъе 10 процент е шера 2.2 процент мара лакхъяннаяц, дIаьта «Ачхоевский» совхозе 36 процент лоххедад из, Ведана района Кирова цIерагIча колхозе — шозза, Советски района «Новая жизнь» яхача колхозе — 41 процент. ВIаштIехьдоаца гIулакхаш гучадуьл: дукхача боахамашка алапи дикка дукхагIа лакхъду къахьегама оасарле лакхъяларах. Уж деррига кхоачамбоаца

раш сихагIа дIадахаьза даргдац.

Ший доклада тоъал дикха дакъа юрта боахама ду партийни кулгал тоаяра дешашта хетадир КПСС обкома хьалхарчча секретара нов. С. С. Апряткина. ДоагIар дизза, партийни наькъаца хьадеха деза партийни организацешка, тIагIертта кхоачамбола деза партийни дисциплина тоаяргIа, гIулакх паччахьалкхен наькъаьа лелдергдолча уйланца кхетаве веза хIара болхло. Масса тайпарча гIулакха тIа йола кхачам боло практически балха тIа гIаьнта белгалбоалаш хила беза партийни паччахьалкхени, дисциплина мамогга чIоагIъяра тIабербаь ниць. Партийни, советски органаша, берригача болхлошта хоадамболлаш къовсам лоаттабе беза лаьттиех, паччахьалкхена колхозийн средстваш пайда шера даьхъе доал доалаши хьаркат ца деши хиларца, местнически гIулакхашцеи иждивенчески уIалашен. Боахама расчет тIагIертта юкъехьахьааьа, колхозийн совхозийн боахама-финансови гIулакхашта лоаттабу тIахьожам чIоагIIдаза баргбан. Цу дакъе дикка доккхий хIамаш карегIдале лоаам а профсоюзни комсомольски организацеш, юртий советаш, колхозий советаш, халкъа тIахьожама комитетов.

Докладчика белгалдоакх, дукхача партийни комитетий балха юкъера партийни паччахьалкхени дисциплина гатхераша, бехктокхам ца детача болхлоша машар тIахь гIулакхаш лелаеш йола факташ хIана а дIайдахаза хилар. Цунца мара кхетаде йиш йолаш дац вай республикерча дукхача боахамашка юртбоахама продукци яккхарен паччахьалкхенга йохкарен план - заказаш шерра-шера кхачам ца деш хилар, боалама гIулакхашка доккхий зенаш хулийташ хилар. Паччахьалкхен план кхоачаш ца еш, гIулакх доал доаиаш лелаеш ийсъенна хIара моттиг чIоагIагIча тайпара уйла тIаьхийта Iомае я цIенашта беха е еза.

Юрта боахама деш дола партийни кулгал тоадалга, белгалдоакх докладчика, дукхача хьале парте районий, къахьегамхой депутатий районий Советий балха стиль методаш дIахо эргахьа тоаярах тийша кургха. Из иштта доллашехьа а, цхьайолча районий, райисполкомий, юрта боахама управленей, республикерча кхыча районий организацей гIулакхашта юкъера хIана а дIайькхаш кабинетни балха стиль, колхозийн совхозийн гIулакхаш эшараш тIагIоллара мара теркал ца дела.

Парте цхьацадолча райкомаша массеза а уйла тIаакийташ производства лоархIамегIарча участкашка коммунисташ оттабара. Ер да масал. Грозненски района «Горячеисточненский» племенной совхозе учете латтача КПСС 70 членахи членала кандидатехи юкъарчал доашаш хьайбай боахаме болх беш 13 сту мара вац. Цунца кхетадеш да цу даькъерча совхоза балха результаташ геттара лоха хилар. Белгалдаккханза даргдац, парте Грозненски районо а ший болх керда дIадехараш на хьажжа хIанз а эргабаккхенаш, къаьвна кулгалдара методаш дIаяхана хилар. Партийни организацей низ лакхбелга хIана а вIаштIехьаьвккхан парте райкомо. КIезига лакхбу шоашта тIадиллахи гIулакх кхоачашдара даькъера кадрай, хIара коммунистан лоархIам. Парте района, района советски юртбоахамен органий бехктокхамеча болхлоша дукха хан йоаш тайп-тайпара къахьаташ вIаштIехьдоаьхаш, хIаьта моттигашка организаторски боля кIезига бу.

Юрта боахамерча дукхача лоархIамеча позицешта Грозненски район тIехьайисара бахкия дикка доикха давье тIадуж выта юрта боахама Министерствана, мелиорацей хин боахамен Министерствана «Сельхозтехника» объединенена, «Чечингсельстрой» трестана, «Межколхозстрой» объединенена. Цар кхоачамболаш боахаш бал дан района хий машканбар, чуIеча цIенойн производственни гIирсаш кьалдар, комплексни механизаци яр, цхьарах саипа йола бахара лоархIамера проблемаш кьоастара.

ДIахо докладчика дувц паччахьалкхен дисциплина а лаьттайарен хьайбашкарен йоала продукташ кхарен эшран оттаь паччахьалкхен планаш кхоачашъяра хьалхара бехктокхам в лакхбарах, цу даькъерча дукха ла йоацаш вIешагIIахчача юртбоахама продукташ кийчъярах цар дикалаш болча паччахьалкхен инспекцей лоархIамах. Партийни организацешен советски органашен йоахо е еза юртбоахама гIулакхашка дехалера паччахьалкхен органеш а цу инспекцеш дIаоттаяра. Дукха дIамаш ла укхаза кхараш хьакъараш мара дикка ноакъостал дархи тийша.

Докладчико дика доашаш дуац юкъахьыкерча партийни организацей болх дIахо тоабара, юкъарчал доашаш колхозахоштей совхозий балхлоштей юкъе беча организаторски политически балха тIехь цар лоархIам лакхбара де мел деза гIулакхаш де деш йолча парте райкомий декхарех. Юкъерчча доашаш бригадий, отделений, фермий гIулакхашта вIаши е декхарийла болча цеховой партийни организацешта партийни группашта дукхагIа ноакъостал де деза.

Колхозийн совхозийн партийни организацешт декхарийла я кадрий дикагIа харжа, уж балхаш

тIа хIаийсьа, кхетам бала, политически дика сакхетача, квалифицированни болча, болх бе хоргаьа долча боалхоша ерригIа боахама расноем чIоагIъяра йоахко е. Из дена шIенашта хьажа еза кадараш хьалхе лелаеча балха тIа оттаяра дешарга, хьаккхашта балха тIа лакхбе беза практически гIулакхашка шоаш дика хилар хьалехера болхлой, колхозхой, хьегархой, кхалнах. Юкъарчал доашаш производство вIаштIехьдоаккхачеш цуйга хьожачаш боля беча колхозийн совхозийн бригадирий, фермий, заведующей, отделений управляющей состав дикагIа курсашка теркам тIабахийта беза. Цу гIулакхах тIа уттабе беза юрта боахама специалисташ.

Партийни организацешкера дIадех организацей боеспособность лакхьяра эггара боккхагIа лоархIам бола средство хиларах тара партийни собранеш ира практика дIахо эргаьлахь тоаяр. Боахама балха юкъъьенчара партийни организацеша лоаттабу тIахьожам тоабара дикка лакхбе беза администрация беча балха тIахьожам лоаттабеча массаэрча комиссей болх.

Юрта партийни организацешка керттера теркам тIабахийта беза колхозашкен совхозашкен лаьтта а хьайбай боахам а лелабер культура лакхъяра, Iилманаш дикагIолча практикаши карагIдаьннараш юкъадоаладара, капитальни вложенеш, керттера фондаш, лаьттах, техникех, удобренех, доакъарех, ахчен средствош эффективни пайда эцара дешашта, къахьегама оасарле лакхъяра. Цунах оча йоаккхо IеламегIа ерригIа юртбоахама продукташ дукхагIа йохкарен, паччахьалкхенга дукхагIа йохкарен, юкъъостал де ерга юртарча къахьегамхой вовар дIахо я тоалара, йоах докладчика.

Докладчика цул тIехьагIа боаьъала анализ ю партийни организацеша юрта къахьегамхошка беча политико-массовой балха. Цу дакъе дика хьожам тел Назрани района партийни организацеша. Хьажа мегарделаш ю эша хIамм хан кха цхьайолча районашка а. Докладчика дийнар Сунженски района Шечча Эсарен цIерагIча, Шелковски района «Красный пахарь» яхача, Гудермески района «40 лет Октября» яхача колхозашка социалистически къа тайп-тайпарча формашка методаш шерра пайда эшаш хилара.

Производствени участие политически болх дика беш хилара хьахкан телаш я ала мегарда КПСС обкома член нов. Г. Г. Жукова бригадир вола Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза бригада, нн. Зелимханов Халида ва бригадираш бола «Гойтинский» совхоза бригадаш.

Цул тIехьагIа докладчико партийни организацешта хьалхашка оттадар юрта къахьегамхошта юкъе беча политико-массовой балха тIехьатетта йиш йолча декхараш. Вай берригача организационно-партийни идеологически балха тIа керттера теркам тIабохийтеш хила деза «Производствен резервех дикагIа пайда эшаре халкъа боахаме руьхен дукхагIа кхон оаргха» доля КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо. Партийни пропаганда еррига формашца методашца а политически агитацеца а вай декхараш ла да письмо тIа белгалъькла мероприятеш дийнача организаторски массово-политически балхана чIоагIъе. Парте районий комитеташ, юкъъьенчара партийни организацеша декхарийла я юртарча къахьегамхой сахьатама тIа тIа дукхагIа илинн ергIолла средствош лела я хьалаха я. Вайна эчаш хоза дувца даьсса хабарши, алами ш чIоагIа я гIулакхца а беш бола болх, къаьстта социалистически къа вIаштIехьакхтарен эргаьхьан тоадара тIехьаре болл. Берриге политически болх кийза бувза беза республика къахьегамхой декхарашца, цар балхен общественни хьежам, юрта боахама дальхе КПСС ЦК июльски Пленума оттаь программа кхоачашъяра юкъе хIара къахьегамхо лоацча дакьхаьа.

Доклада тIа дикка моттиг дIалаьцар дувхьйам дика а ший лакхаьа а чуийца баккхара дешашта а хьатIадоагIача шерашта хувьнама лара йоллара а дешашта. Къаьстта теркам тIабахийта безам дувцикта доалаш 1970 шера социалистически декхараш кхоачашлара лоаттабеча къовсама.

Хоаш ма дарра, хьатIадоагIача шера март бетта хул КПСС XXIV съезд. Цу боккха лоархIам болча событена дийно еш вай республикин коммунистий хьалхьетамхойи политически сакхетам я къахьегама хьинар а лакхденна. ХIаьз вай эггара керттера декхар да дукхача наьха дийнна хьинар хIаьнара пятилетка толамца чакхъяккхара 1971 шера планаш а декхараш а кхоачашдара эша лара доллараш тIадерзадар.

Докладчика ше чакхйоалаш аьлар колхозий, совхозий, промышленни, гIишлошъяча, транспортни предприятей коллективаша, ерригача областной партийни организаце берриге низ хьинара парте ЦК июльски Пленумо оттадаь декхараш кхоачашдара, республике юртбоахама производство чIоагIа лакхьяра, КПСС XXIV съезда даха махоаггIара накъадахара, дIаьургкхара тешаме де.

Нов. С. С. Апряткина докладах йола пренеш

Пренешка итара хьалха къамел дир парте Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухорукова.

— Доклада тӀе ийсе белгалдаьккхад тха районан колхозийн совхозийн балха юкъера, юрта бахама кулгалдечара кхочамбоцараш, — элира цо.

Дукха алат, шура, бежалдараш дӀа а ца луш пачхьалкхен декхар тӀадисад района. Дохкхий гӀалаташ дуьлийт хьайбай бахаме, итара хьалха доакъара бахаш хьалхьача а дуьлийташ.

— Из доли лаьрхӀа парте райкома пленуме дийцад оаха. ЛерттӀа доакъара бала хьалъяра тӀаберзабаьб юртабоахама къахьегамхой теркам. Доакъар кийндара технологи эрганьикка тоаеш дукха мероприятеш кхочашъяьй.

Шийна ечa критически замечанеех выводаш а еш парте райком гӀерт партийни организацей декал айде, пачхьалкхен дисциплине чӀоагӀъе, пачхьалкхен планаша социалистически декхараш кхочашдарна хьалхара кхаш леладерий, хьайбаш леладерий, болхаший специалистий бехктокхам лакхбе.

Парте райкомон юкъхьашарча партийни организацешен керттера теркам тӀаӀоайт производства эффективность лакхъяран бахамашта специализаци ярах лашашта. Ца новкъостал дергда юртбоахама продукташ дукхагӀа кхаран варга дӀаодар чухьахьалкхарах. Деррига а ду колхозашкен совхозашкен организаторски хьатамаш болх тоабара.

ДӀахо оратора дийцар района дуьх шура, фуаш доаккъга промышленни лерда тӀа даккхара беча балахь.

Укх шера Ленина цӀерагӀча колхозах Грозненски шурей сохоза бола бе йоллаургья хьалхаре кхоабача комплекски хьалхара ви эргӀа.

— Массаза ишъярча ниеашка мара вӀаштӀехьаьргдаш белгалъяь мероприятеш кхочаяьъе а юрта бахаме технически прогресс е в. Цудухьа промышленни предприятешка материальни технически новкъостал де леда бокъаманте.

Шоай уйлаех, гӀулакхех, плаех дийцар республика итара къамагӀча «Гойтинский» совхоза директора, Социалистически Къахьегама Турпала А. Д. Кагерманова.

— КПСС ЦК июльски Пленума решенеша чӀоагӀа хьинар айдир тха совхоза къахьегамхой, специалистий, — аелл нов. Кагерманова. — Тхо чӀоагӀа гӀаддуг Коммунистически партен советски правительствай юртбоахама производства дегӀайоалаера даьм йоахо еш хиларо.

Укх денош ка боле алаташ чуйиса барге совхоза къахьегамхой. ХӀанзле боахамо Даьхен амбарашка планал соагӀа чутессад 980 тонн алат. Ши эзар гектар доача даьттен хӀара гектара тӀара 27 центнер алат чуденад. Коммуниста Т. Халидова кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада хӀара гектара тӀара даьнна алат 38 центнерга дӀакхоач. ХӀара гектара тӀара 36,4 центнер чуих дард Х. Башиева кулгалдеча бригаде.

Дика хинна боахаме баьцадараш а. Керттера баьцадараш 260 центнерал кӀезигагӀа дадац укхаза хӀара гектара тӀара, хӀата цар гектабага дӀадахар кхепал лаьркӀачуа дикала кӀезигагӀа а да.

Нов. Кагермановй йоах «Гойтинский» совхоза деррига довкъош пайда беш да.

Пачхьалкхенга хьалхарча ах шера хьайбаш продукташ йоккхара дали тӀехкхочашъяьй: дулх 109 процент, шура 112 процент дехкад. Торонашка дилачи дулхи шурен йоккхара шера планаш кхочашъярал соагӀа дикка тӀехкхочашъе а душ а совхоза. Хьайбай продуктивность лакхъяран валах доккха дулхи шурен дукхагӀа даккхарий гӀагӀертта доакъара бала чӀоагӀъеш да тхо. ДӀайхина баьцаш духхьа хьалха хьокхаш 650 тонн тӀехдика йол лахкхар, мох боахама эшачох 87 процент дуа. Итт эзар тонн силос Ӏалашъе лерхӀ боахама коллективо, хӀата фуража ахьна дӀаоттадаь алат 1200 тонн да.

Ялаташ чуйица доадане а тӀадоагӀача шерарча хьувкъама лард йолла доладеннад тхо. Ялатах мукъадаьнна кхаш цӀецду, цуа тӀехьагӀа цига йоагӀаш йола обработка дий лаьтта аха доллу. ХӀана совхозо Ӏалашъяьй пхи эзар тонн моттигера удобренеш, кхаттара оахам дечо хана даьттанна дӀаздерга ва кхо. Цул соагӀа 500 тонн минеральни удобренеш а товсаргъя гурахь ялат дӀаде хийчдеча кхашка.

Укх денешка шоай беррига теркам КПСС июльски Пленума материалашта тӀабахийтаб боахама къахьегамхоша. Кулгалхой, специалисташ, мугӀарера къахьегамхой цу Пленума решенеш бокъонца чаккъахара деша уйла еш ба. Керда резерваш хьаручa а йолхаш царех биза пайда эцарца лаьттанна хьайбайн продукташ дукхагӀа яха гӀерт уж. Иштта, оаха лаьрхӀад 1971 шера ка болча ялата дьувкъам пях процент лакхбоарца долийаш доле ялат пях эзар тоннаге дӀакхачийта. ДукхагӀа кхеде а йоцагӀа доххи а лерхӀ баьцадараш шекара свекла, генараш, сом, кхийола юртбоахама культураш. Из дара къахьегама боарле лакхъергья, пайданегӀа дургйолча тайпара лелаергья органически минеральни удобренеш, хий дехка лаьтташ.

Шийн къамаьл чакхдоалаш нов. Кагерманов аьлар КПСС ЦК июльски Пленумо дӀадеххача тайпара тхоай балха итогашка а хьажа боахама дирекце, партийни профсоюзови комсомольски организацеша коллективе беш бола организаторски хьатамаш болх хьа а айбергба, юха а шоаш тӀаийшча декхарашка хьажа а хьажа КПСС XXIV съезда даха дезачуа тайпара чакхъдахара мел эшар дергда.

Трибуна тӀа за парте Гудермесски горкома хьалхара секретарь **А. А. Чайкин.** Тха района къахьегамхоша, — аьлар оратора, — беррига советски нахи а санна, дегаш гӀоадаьнна тӀаийцаб «Юрта боахама даькъера парте оргӀанарча декхарех» бола КПСС ЦК Пленума Сощам.

КПСС ЦК июльски Пленума решенешта пропаганда еш а уж кхочашъяра нах оарцагӀбоалаш а хӀанз шерра массово-политически организаторски болх боаржйбаьб парте горкомо, юкъхьарча партийни организацеша.

КПСС XXIII съезда решенешка хьежжа колхозийн совхозийн балха анализ йича гуш да, аьлар оратора, дӀаяхача пятилетке юртбоахама продукташ йоакхлга дикка алсамдаьннилга. Лакхъенний лаьтта леладара культурен хьайбай продуктивности. Цун баьхьан да культураш леларга агротехника тоаер, хий дехача лаьттеехи удобренеехи дикагӀа пайда эцар. Пленума трибуна тӀара нов. Чайкина хоам бу пачхьалкхенга алат доакхра пхе шера план районо 104 процент кхочашъяь хилларах. Планал соагӀа кхы тӀа а пачхьалкхенга доккерга 5 эзар тонн гаргга алат. Хоттама хьалаш эттув боацаш хинналле а планах хӀара гектара тӀара 17,3 центнер гурахь дийна алат чуда лелача даьннар 21,1 центнер да. Гурахь дӀадийна алат эгара дикагӀа хьийкъад «Октябре 40 шу» колхозе. Цига 1200 гектарах хӀаране тӀара 31,5 центнер чуенай. ХӀаьта Х. Алиева бригада 310 гектарах хӀаране тӀара 33,5 центнер енай. «Кавказ» колхоза бригадера СССР Лаккхерча Совета депутат Я. Арсамбиева шийн коллективаца 400 гектарах хӀаране тӀара 30 центнер кӀа чуденна.

Цхьабакъда, карагӀдаьннача кхочамбаь Ӏе дага бап тха кхаш леладараш. КПСС ЦК Пленума решенеша дегаш уравттадаьча района къахьегамхоша шоай торонашка а хьеже дош денний щерда пятилетка чакхйоалача хийн хӀара гектара хьувкъам 6—7 центнер лакхбе, оашта ахьча, шаьнах лаьрхӀача гектара тӀара 27—28 центнер алат чуда. Из де лерхӀ севооборот юкъейоалаерен кердеранрен четах, хий дехача лаьттеех, минеральни, органически удобренеех дикагӀа пайда эцара четах. ДукхагӀа дӀаоергъя лоцерна, дуга, вӀашагӀаьь доакъара культураш, ва пара лаьсапе обработка ергъе лаьттана, иштта хьадола гӀуллакхаш дергда.

Цул тӀехьагӀа нов. Чайкина дувц района хьайбаш леладараша даькъана толамеи цар болха перспективеи. Пачхьалкхенга массе а тайпа хьайбай продукташ йоккхара планаш социалистически декхараш кхочашдерга эза, аьлар цо. ХьатӀайоагӀача пятилеткех юкъера лаьрхӀача хӀара шера 9 процент дукхагӀа доккхаргда дулх, шура — 10 процент. Керттерча даькъе из да йиш хулийтаргъя продуктивность лакхъяран детта доахан дабадарен четах, хӀаьта иштта хьакарч цоа тӀара оанкадараш леладерга дегӀадоаладара четах а.

«Степной» совхозе алат цӀенду агрегат хьалъярах «Дружба» колхозе баьцадарий севооборот юкъейоалаерах республикански министерствашен ведомствашен района новкъостал дар дех нов. Чайкина. Кхы тӀаьхьтетта йиш йоацаш за йол, силос кийъяра, хьоар даккхара, а хьажкӀаши ялата-бобови культураши чуцера а эша техника хьожжелта.

Шелковской района «Коминтерн» колхоза председатела **В. Г. Табацковс** дийцар шоай коллективан кхахьегамхоша денниси къахьегама вахта дӀахо иштта ду. Дукхачи хьовхамашка дикача пхе шера план тӀехкхочашъяьй боахамо.

Хоаттамо дукха халонаш дуьвал уттайир укх шера колхоза кхаш леладераита. Цхьабакъда боахама къахьегамхой Ӏалаwца къовсам лоаттабе Ӏомо бе. Резервех биза пайда а эцаш пятилетка чакхйоалача шерарa плани социалистически декхараш кхочашдара оарцагӀбаьнна уж.

Кхашкарен фермашкарен къахьегамхой, белгалдир нов. Табацковс, таханарча ден сагото ярал соагӀа тӀехьа ӀайоагӀача хана лаьттана хьайбайн продукташ дукхагӀа яхара эша хьалаш кийчлара а уйла еш ба. ЧӀоагӀа теркам тӀабаьнийта лерхӀ оахв хайра буц тӀа ца йоала дьагӀенаш тоанра. Иштта, культурни даьгӀенаш кастта 2500 гектарага дӀакхачийта дерга ба колхозе.

Дукха де деза арозега лаьтташ доха ца дайтара а. Цу гӀулакха республика организацешкара гӀо эшаргда тхона.

— ЧӀоагӀа новкъостал де йиш яр тхона республика юртабоахама опытни опытно - мелиоративни станцей боллой —аьлар нов. Табацковс. — Цар болхлой кӀезигӀа хуа тха кхашка, фермашка. Дукха керда хӀамаш тхоай балхе хьаьле дахьа тха аьттув баьннабале а Ӏилманхошкара новкъостал дилча аттагӀа а пайданегӀа а вӀаштӀехьадаккха йиш хургьяр моллагӀа кердадар.

Лаьттан беркат совдаккхара керттера резерв эррагача культурай хьувкъам лакхбар да. Цунна ухьана цхьадолча даьхье пахь лаьттаю шерде йиш йолаш да тхо. Тайпра йисте пайда ца эцаш 300 гектар лаьтта да. Цхьабакъда из лаьтта карадерзадара мелиоративни техника эш. Цу тайпара техника тхога йоацаш а. Из Ӏалашъяра шоашта республикерка организацеша новкъостал дергхиларах гешаш ба колхозахой.

КПСС ЦК июльски Пленума материалаш дӀайоаззийтай колхоза кхаши хьайбаши леладераита. Цар хьинар айаьча колхозахоша шоай низ дӀакхоачар ду парте хьалхашка оттадаь декхар кхочашдара.

Дош ду «Красный молот» завода керттерча инженера **В. К. Миллера.** Халкъа боахама даькъера парте оргӀанарча декхарех йола КПСС ЦК июльски Пленума решенешта хӀоарита теркам тӀабахийтаб «Красный молот» завода болхлоша! Цар дика кхетаду юрта боахам дегӀабоалабеча массане а цхьатарра дакъа лаца дезалга, цу даькъе машинашъераша а доацаш.

Нов. Миллера ше мадарра дувц грозненска машинашъеракша юрта боахам дегӀабоалабеча лоамача даькъах Масала химически промышленноста дуккхача предприятешта минеральни удобренеш ярехенара эша аппаратура дӀахъухьийтт «Красный молот» заводо. Дика ке мадхала йоалаш ханнохьа кхочашдир «Сельхозтехника» карадех ролико - втулочни дӀанараш хьаьра деша заказаш, кхачан машинашъеча предприятей кхълола заказаш а.

Цунца цхьана заводо дикнн новкъостал ду совхозашкен шийна гӀо дечи предприятешта. Ремонт ю цар оборудованеша, хьаю керда стандартех йоаца оборудоване, станокаш, инструменташ, материалаш тел. Масала, укх шера цу тайпара новкъостал даьд «Старо-Юртовский», «Алтурнинский» совхозашта, Ассински консервни заводе, Урус-Мартана райбыткомбината. «Сельхозтехника» даь доккха заказ - хьакхевч кхоабача цехашта эза пхи эзар чона ресетаж хьае бозалу укх деношка машинашъераш.

Оаха шефство леладеча «Старо-Юртовский» совхозе хӀара шера алат чуэшача хана бола беш хул тха шоферaш. ХӀанз алат чуэшаш лаьттача хана цига хьинаре къахьет краснамолотовцаша Н. Парфирова, А. Линова, С. Бурчева, кхы дуккхачар. Кхашка бола бечарех концерташ уттаду, беседаш ю заводской культура Цен агитбригада.

Цхьабакъда шефски новкъостал дара даькъе цӀенхаштта кхочанбоацараш а да: ца дегадаххача хана ду. ХӀанз, аьлар нов. Миллера, — юртбоахам дегӀабоалабар даькъе массане а хӀаране а декхар доахьоца белгалдаьча КПСС ЦК июльски Пленума решенаш белгтахачуа тӀехьагӀа, оала тоадерга шефство лелаеча совхоза къахьегама оасарле лакхъяра, юртбоахама производства экономически эффективность лакхъяра деш дола новкъостал.

Дукха ца йоацаш «Старо-Юртовский» совхоза кулгалхоша вӀашагӀкхийттад тхо. Цига оттаьб де дезачув плак. Цунга хьежжа чӀоагӀлургда тха партийни организацешта юкъера бувзамаш, дӀалоа теларгья дикагӀйола опыт, тоабергба агитбригадай болх, новкъостал дергда гойтара агиткарт кийчьеча.

— Коммунисташа, района беррагача къахьегамхоша, шоай диное дергдоаца гӀулакх санна тӀаийцар КПСС ЦК июльски Пленума сощам, — йоах парте Шалла райкома хьалхарча секретара **А. Ч. Осмаева.** — Пленума решенеша чӀоагӀа дегаш айдаьб тха района алатош, хьайбаш леладерий, кхийча къахьегамхой. Цар уж тӀехьех балха тӀа керда къахьегама толамаш даьаре, пятилетка задани тӀехкхочашъяра.

Дика а хетаи укх пленуме ала бокам ба са, йоах нов. Осмаева, района че бола алат доакхра план 149 процент кхочаш а еш Даьхен амбарашка хӀанзалехьа 10 эзар тонн дика алат дӀакхачийталга. ХӀаьта Ленина, XX партсъезда цӀерагӀча колхозаша планах лаьрхӀачул шозза дукхагӀа дехкад пачхьалкхенга алат. Хьувкъам гӀадвугаш ба юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 24 центнер алат дала мет районе, гӀаккха из планах лерхӀаш хиначул 3 центнер дукхагӀа кургда.

Дика хьувкъаргйолга гуш да шекара свекла а. Района свекла кхееараша лерхӀ тӀаийца социалистически декхараш гӀеххкхочаш а деш шекар доаккхача заводе 65 эзар тонн свекла дӀакхачийта. Во леларш гӀуллакхаш боахамий хьажкӀатуя тхьамкен леладерий а.

Цхьадолча толамаш даькхад хьайбай боахамe а. Соалх хьалхарча шера даьккхачул 130 процент дукхагӀа даьккхад укх шера дулх, шура — 131 процент, фуаш — 118 процент. ДӀадахача шерачул 240 килограмм дукхагӀа а укх шера хьалхара пях бетта хӀара кхоабиче Ӏатттагера лыкхи шура. Пачхьалкхенга еррига хьайбай продукташ йоккхара планаш кхочашъяьй районо, эшадалийтадац боахамашкара хьайбаш а.

Цунца цхьана, йоах оратора, цхьадолча боахамаша кхочашъяьяц хьайбай продукташ яхарен йоккхарен заданеш. Из дара мел чиа торонаш шоай йоллаше а. Бахьан цар доакъара базе мела йоага да. Хьайбаш доакъарна Ӏалашдара де дезаре хӀанзе а белгалдаьа хӀаба боахаме. Цу гӀулакхо дукхагӀа кийчдайтаргда тхога доакъар.

Кхы а дукха де деза тха хьайбашта керда помещенеш хьалъяра, царна механизаци автоматизаци яра. Района боахамашка тоъаш бац хьайбаш леладеча зоотехникаши ветеринарни лорашц. Оратоpо дех юрта боахама министерствагара, «Сельхозтехника» яхача объединенегара цу даькъе шоашта новкъостал дерга.

Иштта теркам гӀаозалта дӀадехаш дийцар цо баьцадарешта реализаци еча хана боахамашта дукъал уттача халонех.

Баьцадарашц сонн дӀачуйиле е, царна переработка еча, уж доххача организацеша цхьаккха дукъале а йоацаш колхозашта совхозашта лоаттаю продукци сиха дӀайиергйола гӀуллакх вӀаштӀехьдаккха деза.

Нов Осмаева йоах Грозненски ремонтно - механически завод, № 1 йола ТЭЦ, «Грозпромстрой» № 8 йола СМУ, иштта городера кхийола предприятеши организацеши района колхозашкен совхозаштеа шефски новкъостал лоаттадеш я. Цхьабакъда, кастдаста ийсулг шефски гӀуллакхаш ясата леладеш а. Цхьа хоалламболаш падайнеа хила деза уж гӀуллакхаш.

Къамаьл даь йоацаш оратора аьлар района партийни организацеша шоай керттера декхар лерхӀ беррига къахьегамхой КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхочашъяра оарцагӀа а баьха дикача толамашта парте XXIV съезда накъадахар.

Юртбоахама продукташ кийчъяран даькалан волча Пачхьалкхен керттерча инспектора **Ш. Башировa** ше къамаьл деш белгалдаьхар контрактаце договораш дечен уж кхоачашден шийсу цӀенхашттара кхочамбоацараш. Цхьайолча районашка хӀоарга анализ яь яц колхозийн совхозийн боахама гӀулакхий, учет вац юртбоахама продукташ ясамъяхара йолаш йолча торонй.

— Царех дукхагӀа доли кхочамбоацараш дӀалоахаш да тхо дӀана, — аьлар оратора.

Укх шера дикагӀа вӀаштӀехьдаьккхад алат, ка бола культураш кийчъелга. Итташ колхозашен совхозашен заготовительни пункташка дӀакхухь планал соагӀа дӀалувш дола алат. Цхьабакъда Грозненски, Назрановски, МалгӀабика районашка гӀетадоах алат чуэшыген ца дӀалатен.

Пачхьалкхенга дика алат ца Наурски района колхозашен совхозашен Даьхен амбарашка чутессаш доле алат дика цӀендаь доакъадаьв за, хӀаьта царна цох кхы тӀа а мах а тел. ХӀаьта Назрановски района хьеттаьшкара хьаьхуха алат гӀаьлен бӀечен де. Шоаш кхедаьча алата дикал лаахъяра кӀезига йолхо еча боахамаша докха ва ду шоашта а пачхьалкхена а.

Хоаш ма хилавра, республика хьайбаш лелалерьяра кхочашъяьяц пачхьалкхенга дулх доакаре ах шера план. Вочa хьал тӀа да шура йаххара гӀулакх а. Заданешка кхочашъяьяц эгара дукхагӀа шура йолга есам болча Грозненски районо.

ТӀаьхьсса заман кхочашдара а пачхьалкхен план-заказ кхочашъяра а итара тоалха хьайбай фермай болх тоабе беза.

— Пачхьалкхен инспектораша актировка цхьана къовсам лоаттабоарба, — аьлар оратора, — тайп-тайпарча эуламашта, шура дӀаийеча пунктиашка шурий хоадаьл лохъяра, шурий чистал нийса къоаста ца йоаш, доахан латтача хана санитарно-гигиенически бокъонаш Ӏалаяоца.

Соин-баьцадараши кийчдарга чакхдоаккхача нийслуча халонех дийцар нов. Баширова.

ХӀара шахова хӀаро совхозе даге кхаба деза пачхьалкхен ваое эзкан долга а лаьттанкарен хьайбашкарен йоала массе а тайпа продукташ йохаре из кхочаш ца дича даргдоацилга а. План кхочашъяра ца Ӏеш пачхьалкхенга планал соагӀа дукхагӀа юртбоахама продукташ йолха а еза бохамаша.

Дош ду КПСС Ачхой-Мартана райкома хьалхарча секретара **В. Ф. Русина.** — ЧӀоагӀа теркам тӀабахийта Ӏомаю района коммунисташа, беррагча къахьегамхоша КПСС ЦК июльски Пленума решенеш, аьлар оратора. Пленума дӀадехараша хьежжа анализ ю пар дӀадахача шерашка болча балха.

Укх тӀаьхьарча хана юртбоахама производство шевъяра тӀера раь массех мероприята чакхъяьккхай районе. Масала, доакъаьдаь ушалаш йола 1230 гектар лаьтта, кӀотертех дӀаналъяьй 1130 гектар. Цо торо тьийттар алат, баьцадараш, доакъар дукхагӀа даккха. Цхьабакъда мох кхочамбаь Ӏе йиш яц, хӀанз аьлча юртбоахама производство дегӀаехаре темпаш хано дӀадехарашкен тха торонашкен хьежжа яц. Районе ясаре лела алата хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъелга.

Цхьадоле доакъош иштта доха хьокхамаш долаш хилара бахьан партийни организацеша, боахамий кулгалхоша, специалисташа организаторски политически болх лерттӀа вӀаштӀехь ца бахкаро да. Из чута дола тхона дика хов. Бакъда юртбоахама производство дегӀайоагӀилга юхатетт кхочамбоалаш цхьайола машинаши оборудованеи ца хиларо. Масала, укх шере эгара хьалха пии эзар гектар гаргга гораx дӀалийнаяр оаха: Техника ца хилар бахьан дола ца кулгашца чуэза йийзар. Совхозашка геттара а кӀезага а хьажкӀаш, силос, свекла чуэша комбайнаш.

Района юрта боахам дегӀабоалабара перспективаш техка а теххка цун эффективность лакхъяра тӀаерзаь йоккхий мероприятеш чакхьяха лерхӀ оаха. Цу даькъе тхона новкъостал де деза республикански организацеша. Масала, шин-кхаь шера доаъаде лерхӀ ушалаш йола кхо эзар гектар лаьтта, дикагӀа пайда эцаргба лоамаш даьгӀенех. Цу гӀулакха ГалашчӀожен Алхан - Яхарой кхачаелта няхь билла беза.

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш сихагӀа кхочашъяра района боахамашка белгалъеча мероприятеех дийцар МалгӀабика района юртбоахама производствени управлене начальника **М. Х. Цурова.**

В. И. Ленина ваь бӀаь шу дизара сайга тӀаийна декхараш кхочаш а деш пятилетка тӀеххьара шу толамца чакхдаккха гӀерташ къахьет МалгӀабика района хьайбаш леладераша. Хана хьайба кхочашъяьй цар пачхьалкхенга фуаш, биткъа хьоаса бола тха доххара шера планаш. Шура йоххара аха шере хьан 112 процент кхочашъяьй. Цхьабакъда дулх доххара дика тӀехьаьц района.

— Йолаш йолча резервах пайда а эцаш пачхьалкхенга дулх доххара шера план кхочашъяра тхоай низ хулла къахьегаш да тхо, хӀанз, — аьлар нов. Цурова.

Лаьттанцарча тӀоадалах кхочаш ма хулаш йолча Алханчуртски эргӀе укх района боахамаш. Цига хьекхача зекъеча мижаша земболлаш зе ду дӀайийрача хӀамашта. Цудухьа дӀахо йодача хана ле йиш йолаш дац кхаш леладераша хьега къа хоттема хьалех тийша хилийтар. ХӀара шера юртбоахама культураш дика хьувкъаяр гешпаше хургдолаш боккхагӀа теркам тӀабахийта беза кхашка хий декхара. Хий декхача шоеза дукхагӀа хул хьувкъам.

— Цудухьа, — аьлар оратора, — «Алханчуртский», «Ингушский» совхозашка хьалхе еза хий дехка система, хӀаьта «Кавказ» колхозе хьалхе йолаенб сихагӀа кь яккха еза.

Сагота ха я хӀанз кхашка. Ялат сихагӀа чуйица хаккха гӀерт механизатораш, хургйолча хьувкъама лард йолла, доакъар дукхагӀа Ӏалашле гӀерт. Дале а салоӀаш шоаш йоакхача хана КПСС ЦК июльски Пленума материалаш Ӏомаю цар боккхача сакъердамна. ДӀахо йодача хана юрта боахам дегӀабоалабара парте белгальяьа мероприятеша шоаш ца кхобеш къахьегара тӀаьхьа юртбоахама къахьегамхой.

ЧӀоагӀа гӀалдугаш да хьатӀайоагӀача пятилетках юртбоахам технически дӀахо кийчбара пятилеткa хургхилар, — аьлар «Сельхозтехника» республикански объединене председатела **И. А. Аванесова.** ХӀанзарчарна когаметта кхочаргьа 150 низ бола хӀамаш дӀаьнчен чуэдачен машиний комплексе йола тракторашь. Ахархошка кхочаргьа оасагӀа бол беш йола алат чуэша комбайнаш, кхийола тайп-тайпара керда техника.

Из деррига а гӀадаугаш а бӀубоалийташ а да. Цхьабакъда, керда техника кхочаргъя яхаш Ӏе йиш яц кхашкарен фермашкарен къахьегамхой. ХӀанзе а оарцагӀдола даза бай юртбоахама продукташ йоаллаген кийчьайтен масса сапе алсамдаккхара. Цудухьа цӀенхаштта теркам тӀабахийта беза хӀана йолаш йолча машинех кхетаница пайда эцара.

— ВӀаь трактора лаьркӀа 120 тракторист, хӀаьта цхьан грузовой автомобила цхьа шофер мара ца хилар гӀоттара а кийса дац, — белгалдаьккхар нов. Аванесова. Дукхача боахамашка ночa хьал тӀа да машинно-тракторни парка ремонт ага, технически гӀулакх долга, кумна эксплуатаци ага. Духхьа из бахьан долаш дӀадахача шера свекагӀа цхьан тракторо доаркӀаш баь болх 1,8 гектар мара хилазар а нормагӀа боагӀачул нийсса ах. НормагӀа 12 гектар йолча алат чуэшача комбайна дийнахьа бу болх 5,5 гектар мара хилазар. Цхьадолча боахамашка уш хьокхамаш кхы а лохагӀа да.

«Сельхозтехникаа» ва критически замечанеш нийса хиний аьлар нов. Аванесова.

— КПСС ЦК июльски Пленума решенешка хьежжа бола беча предприятей болх тоабера а ремонтни база дӀаяп дегӀайоалаяра а де дезараш дош да тхо хӀана. Июльски Пленумо белгалдаьккхар производствена концентраци специализаци а езалга, из индустриальни лерда тӀа яшха езалга. Цу хьекъекы дукха болх бу вай республике. Специализированни боахамаши хьайбеш леладу комплексаши хьалъяра цӀенхаштта теркам тӀабахийта беза вай.

Юртбоахама айбар деррагча халкъа гӀулакх да. Бакъда, хӀана а тӀехьа цхьайолча промышленни предприятеша шийсу доле новкъостал дац юртбоахама къахьегамхоша.

Укхаза къамаьл дечa «Красный молот» завода керттерча инженера нов. Миллера дийцар шоаш хьаь лерхӀача чина ремонтех. Кхо бутт соагӀа ба а уж хьаш завода кулгалхошка оаха дехар ду. Бакъда хӀашалца даь хӀама дац.

— Са безам ба юрта боахам дегӀабоалабеча пайда эца бола цхьайола резерваш белгалъяха — аьлар ше къамаьл деш юрта боахама министра **И. В. Полушкина.** Вай республике бӀаь эзар гектарал соагӀа хий дехка лаьтташ я. Деррига оахача лаьттаех дакъалагӀа дакъа дул цох. Хий дехача лаьтташка кхеду дерригача алатех пхелагӀа дакъа. 85 процент баьцадараш, дукхагӀа йола технически, доакъара культураш. Хий дехача хӀара гектара тӀара лакха хьувкъамаш кхеде дехкарийла ба кхаш леладераш, цхьабакъда вай дуккхача колхозашкен совхозашкен деш дац из.

ДукхагӀа дола хий дехка лаьтташ реконструкци, капитальни планировкен е езаш да. Цхьабакъда, цу зоарӀаш болча гӀулакха хайра теркам тӀабахийтац боахамашка.

Из да цхьадолча даькъе цу лаьттошка вай лерхӀача тайпара беркат чу ца даара бахьан. Иштта, соахь хий дехача лаьтта хӀара гектара тӀара чудена алат 20,4 центнер мара хилазар. Алата дийна хьажкӀаш — 25 центнер, баьцадараш — 135 центнер.

Дика лакхлургбар хьувкъам, иштта лаьтташ сакха уж лаьтташ шоазехкоазза вегетационни хий даьхара лерттӀа кийчдаь хиннадаларе, чудолийташ хий дехлачул тӀехьагӀа мара цига культураш дӀайийна еларе.

Юрта бахама культурай хьувкъам дика лакхбе йиш хургья лаьттан эрозеца лоатт]абу къовсам лерттӀа вӀаштӀехьаьккха лелаборе. Оратоpо дукха юртабоахама уӀгдеш йийцар хинех мижех эрозе царна дика зе даьгта хье а хьокхаш. Цхьабакъда, хӀанз а лаьттан эрози ца хилийтара шерра къовсам лоаттабац вай боахамашка.

Из болх сиха тоабе беза. Шаьрача ирригаци хьуна оасаш хӀайоагӀилга вӀаштӀехьаьккха деза, иштта пайда эца беза кхыча приемех а.

Хьайбай продукци дукхагӀа яккхаран из пачхьалкхенга йоцагӀа йоахаран чӀоагӀа лоархӀаме резерв я доахан Ӏехьар ца дутал-га. Из дара фермашка бу планеной болх тоабе беза, доахан дукхагӀа дебаргдола хьалаш Ӏалашде деза. Царех цхьаькка гӀулакх толамца кхочашде йиш яц нагахьа санна дика чӀоагӀъяь доакъара база ца хуле. ХӀанзалца доакъара база чӀоагӀъе гӀертар вай цу гӀуллакха тайп-тайпара культураш дукхагӀа дӀаерца. Цо дайна пайда бийнар, хӀанз аьлча алат, кхийола мальхера культураш кхею лаьтташ эшалаьа.

ХӀанз керттера хир доакъара культурай хьувкъам лакхбар да. Уж культураш кхеча шаха болхтокхам лакхбой де йиш йолаш да из.

Йоккхий торонаш я республике колхозий совхозий шоллагӀа юкультураш дукхагӀа кхеера. ХӀанз цар дӀаловца лаьтта 45 эзар гектар мара дац. ХӀаьта шера шин хьувкъам чуба йиш йола 70 гектар хий дехка лаьтташ да боахамашка. Цул соагӀа лоамашта гаргарча районашка шоллагӀа бола хьувкъам хий ца дехкача лаьттанна а кхебе торо я. Цхьан дешаца аьлча, хӀанзачул кхоззе дукхагӀа долча лаьтта цу тайпара хьувкъам кхебе йиш я вайцига. ТӀаккха доакъара лаьрхӀа юкъе культураша хӀанз санна дукха лаьтта хоайъестадa дезаргдац.

Нов. Полушкина белгалдир даьгӀенашка хьахула баьцаш кӀезиг ца хилийтара тӀехьа ца доахаш сиха балхаш хӀиделаде дезалга.

Республике хӀанз дӀабоалабаьб дукхача шерашка баьцах тоаеш латтаргйола культурни даьгӀенош хилийтара болх. Из чӀоагӀа пайдане гӀулакх хиларах тарра деррагача боахамаша хиллаьцача бакъаьа да.

Доакъара база чӀоагӀъеча доархӀаме резерв я доакъар Ӏалашдаран из кийчдаран керда вай ханара технологи балла юкъейоалалар. Цох пайда эцаш хилча доакъарцара питательни веществаш дукхача хана йовь.

Вайна хьалхашка лаьттача еррагача юртбоахама проблемашта юкъе, КПСС ЦК Пленумо белгалдаь ма хилара, лоархӀаме моттиг дӀалоац Ӏилмо. Советски Ӏилманхоша тоххамаш даьа боккха хаькӀам болча дукхача дешашта, царех пайда ийцача, юртбоахама производства боаьам дика айлургбола, продукцета дӀадоладери къахьегами эшадолийтаргдола дукха разработкаш ю. ДӀахо йодача хана Ӏилманхоша кердача открытешца практика йӀаькийергхилараш бола тешам кхийкабар. Дукха де Нохч - ГӀалгӀай Ӏилман боллой де низ кхочаргболаш, къастта Ӏилман карагӀдаьнех практике техка дараш производстве юкъе кхахьара хьакъехьа.

Из белгалдир шийн выступленегӀа республика юртбоахама опытни станце директора **В. Я. Мисголета.**

— ДӀахо йодача хана юртбоахам дегӀабоалабара, — белгалдир цо, — вай республике дукха торонаш я. Уж я лаьтта хьаьна хилар, Ӏалама хьалаш аьттув болаш хилар, Ӏилмаь балха опыт. Царех нийса пайда эцаран зем бола толамаш дахаран хаоце теркалъе еза вай республика дукхача зонай лаьттан - Ӏалама белгалонаш.

Оратора дийцар опытни станце кхашка кхебеча лакхача хьувкъамех. Юртбоахама культураш иштта дика хьувкъе торо хинний лаьтта леладара культура лакха хиларах, хьалха лаьтта приемаш балха юкъе кхувларах, лаьттана ахпара системагӀа обработка ярах.

— Ахпара системагӀа лаьттана обработка яро торо хилийтай дика толамаш даха. Хьалча дукха оасар хиннача, хӀанз цӀена кхаш да.

Опытни станце Ӏилман йохьаоашта вьна критикана мукӀарле а дах. Пленума доакъашхой тешабир нов. Многолета, долаш доле кхочамболцараш дӀадоахаргхилара. Станце коллективо шийна хьалхашка декхар, оттадаьд кхайн хьайбайн продуктивность лакхъе Грозненски района къахьегамхошта новкъостал де.

Цо белгалбир довкъара дикал лакхъяра, доахъяра база чӀоагӀъяра люцернах бола пайда, баьццийн фу Ӏалашдара цхьанца долча дешанех дийцар.

КПСС ЦК июльски Пленумо декхар оттадаьд пайна хьалхашка лоацача хана баьцадараш, сом, бахчени культураш дукхагӀа кхоеелга Ӏалашде аьнна.

Из де йиш хургьяц, нагахьа санна производстен материально-технически база чӀоагӀ ца йича, баьцадараш, сом, бахчени культураш дукхача хана ца талхаш лоаттаелгая уж сиха чакхйоахилгеи вай колхозашка, совхозашка, иштта заготовительни мах бечи организацешка вӀаштӀехь ца доллаке.

Цу даькъе кердача пятилетка шоаш де лерттӀача даьца дийцар укхаза «Консерплодоовощ» яхача объединене начальника **И. А. Горошков.** Цо белгалдир хӀанз цу объединене нийс баьцадараши сомии лелабу совхоза, йиъ консервни завод, Грозненски горплодоовощторге система чуйоагӀаш хилар. Тхоай керттера декхар лоархӀ оаха баьцадараши соми дукхагӀа кхебар, царех ю консерваш йонагӀа хилийтар. Из де тхо вӀаштӀехьделе город Грозне бахача даьхи цу даькъера хьашташ кхочашде аьттув барга объединене коллектива.

Из декхар кхочашдара дукхагӀа дӀадийра укх шера баьцадараш. Укх шера планал 8 эзар тонн дукхагӀа, 50 эзар тонн баьцадараш чуда лерхӀ объединене боахамашта. Укх шера эгара хьалха 1145 гектара тӀа горох дӀайийнаяр тха совхозашка. Цо торо хилийтар лаьрхӀачул 2,2 миллион консервни банка арахеца. Соахкарчул шозза дукхагӀа чубехьаргба укх шера сом.

ТӀаккха иштта латт грозненски карда баьцадараш, сом лоаттабара гӀулакх? Оратоpо дувц, укх шера эгара хьалха кхай тӀарь доагӀаше а тиканка баьцадараши сомии дӀакхоачийтилга вӀаштӀехьдаьккха хилараш. Цу гӀулакхо йиш хилийтар керда доалаше а дика баьцадараши соми цаха дукхагӀа лоаттаде. ХӀанзалца бахача нахага дехкад 1750 тонн баьцадараш, 250 тонн сом. ДӀадахача шера дехкачуа дукхагӀа да уж.

Хоаламбола мероприятеш чакхйоах объединене заводашка консерваш дукхагӀа кийчъяра а. Иштта сальцӀаппарча заводе шера ши миллион банки горошкен консерваш ю механизированни линеш оттаяй. Соний соаш ю автоматически линии а яй цу заводе. Томаташ спирт техо соацаш ю цехаш дихай «Родина», «Ассинский», «Южный», «Новосельский» яхача совхозашка.

Кердача пятилеткаа пях эзар тонн баьцадараш леладара холодильникаши хранилищаши хьалъергья.

Уж деррига гӀулакхаш кхочашдара тха низ дӀакхоачаргбац, цудухьа оаха дех партийни советски организацешкара тха кердача объединенена новкъостал делга, — аьлар нов. Горошков шийн къамаьл чакхдоалаш.

КПСС ЦК июльски Пленуме яьча шийн доклада тӀа нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхад, аьлар ацетоново-бутиловй завода директора **И. М. Зарицкe,** — хьайбай боахам айбара вайна доакъар, доакъар, цӀаькха а доакъар эшилга. Из массане кхетадеш дале а, бакъда, цхьайолча хана дагийоабеш дац. ЛерттӀа пайда эцац доакъарах.

Из кхочамбоацар да вай республика дукхачи боахамий балха юкъе, — аьлар оратора. — 75 процентал кӀезигагӀа доаца ялат витаминаш, антибиотикаш, белковй веществаш а ца еттош тел. ХӀаьта хоаш ма дий ялата доакъарийна В-12 яха витаминаш техаш хьайбаш дикагӀа даргилга. Новкъа дале а дуккхача боахамий кулгалхоша пайда эцац заводо телача рекомендацеш а витаминаш эша яхаш еча предложенеех.

Нов. Зарицке массане а кхетадергдолаш дийцар В-12 яхача витаминах — белокаш дегӀаца дӀалатийтара йолча стимуляторах, хьайбай доакъара районе пох шерагӀа пайда эца безаш хилара.

* * *

Республика юртбоахама производство дӀахо а дегӀайоалаяра тӀеберзабаь шерра сощам тӀаийцар КПСС обкома пленумо.

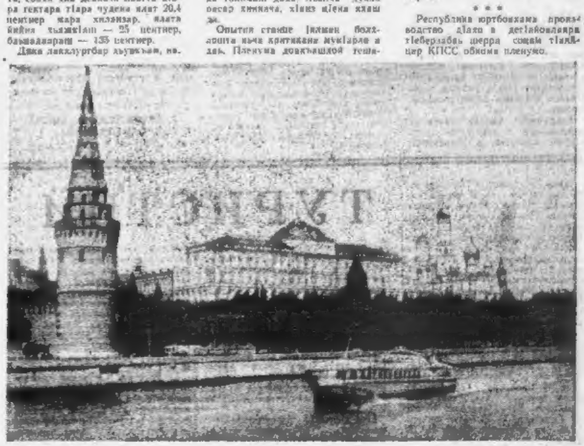

Москва. Кремль.

Фото В. СОБОЛЕВА.
Фотохроника ТАСС.

Нохч-ГIалгIайчен литературай искусствай денош-Ленинграде

ЛЕНИНА ГОРОДЕ

Ше ше Ленинграде вендаолаш тхоах хIаравар къаьст-къаьста хинна хила а мег укх хозача, исторически моттигашка. Бакъдь, хIаьтта мара бIарга ца йийча санна боккхача безамца хьежар тхо парга 23-ча июле Ленина город йовза аьнна экскурсе дахча.

Сийлахь - воккха эрсий поэт А. С. Пушкин дуале вийнача моттиге, 1917-ча шера В. И. Ленин болх бь а вахха а бу йолча Разливе баха хилар хIанз Ленинграде дIадьоча вай республика культура деношка дакъа лоацаш бола писателаш. Сийлахь баьчча укхаза хилара хетаьча музейга хьежар писателаш, Ахматова Анна дIаелла йоаллача Комароверча кашмашка хилар, чIоагIа хоза а хеташ хьежар цIи хеззача художнике И. Репина хиннача усальбаген цун музейгеи.

Цу дийнахь саррахьа йоаккхача «Октябрьский» яхача концертни зале шоалагIа бIаргадайра ленинградхошта Нохч - ГIалгIай искусства говзанчаша оттадаь концерт. ШоалагIа а кхоалагIа а сцена тIа юха бехаш дIабахийтацар гулбеннараша безабенна артисташ.

ШолагIча дийнахь Iуйра цIаьхха а городе гIолла экскурси йир хьаьшаша. Ленинграда дукха исторически архитектурни памятникаш бIаргадайра. Зизаш деккар Октябра турпалаш дIабехка боаккхача мемориальни комплексана юхе. Укхаза хьасетаб цIайкха а йоврийоаача шера Советски Союзе эггара хьалхара ала, цул тIехьагIа мехка дукхача кхьча горолашка сегараш санна.

Дукхха дагадох, дукхьала отт 1917-ча шера Советий Iаьдал этта хилар хьакхайкадаьча а Ленина дукхаза къамаьлаш даьча а исторически актови зала чу чуваьча. Ленина цIенга хьожаш къаьтта дукхьала отт цун вахари сийлахь тIулакхаши.

Цига хьежа чакхбаьнначул тIехьагIа «Подвиг Ленинграда» яха документальни - художественни кинофильм хьежар вайчарна. Цхьа-шин дош ала лов цу фильмах.

Фашистски Германе тIабихьа хиннача боккхача низа дукхьала турпала-города лоаттабаьча Iалаьмате халача кьовсамах дувц цо. Цхьа барт а болаш, цаI санна, гIайттача, ленинградхошта яьккхача сийлахь-йоккхача котталонах дувц. Iалаьмате дика оттадаь, дог тохадолийта фильм укх дешаша дIалолалу:

— «Кердакха езий-те наьха деташкаро гIайгIаш, тIа-хIалтIа детта дезий-те истори?

— Деза.

ХIана аьлча адамаша цIацкха а дицдалийта йиш яц истори, бицбалийта йиш яц шоашта тIемаша кхухьа бала, гIайгIа...».

Цигара баьнча Ленина город лоравеш блокада деношка байна 500 эзар саг гартта шаьх дIабехка боаккхача Пискаревски мемориальни кашa-музее баха хилар хьаьший. «Нана-даьхе» яхача монумента юхе зизаш деккар цар.

23-ча июле писателий ЦIагIа вIашагIкхийттар Нохч - ГIалгIайчи а Ленинграда а писателаши композитораши. ХIаьта сарахь цхьаьккха а ясса моттиг йоацаш йиззача «Октябрьский» концертни зале концерт оттадир Эсамбаев Махьмудeн иллеи хареи ансамбла артисташеи.

Тайп-тайпарча предприятеш къахьегамхой болча ух Нохч - ГIалгIайчен культура вакалаш.

24-ча июле шиъ Ленина ордени Къахьегама ЦIеча Байракха ордени делаеча С. М. Кирова ЦIерагIча «Электросила» яхача заводе хилар вай писателаш, композитораш, артисташ ЧIоагIа безаме чаккдаьлаб из вIашагIкхетар. Юхкера болкаш памятни альбоми адреси делар царна завода администраце, парторганизаце, профсоюзни комитето.

Пушкински ЦIагIа — СССР Iилмай Академе эрсий литература институте баха хилар Нохч-ГIалгIайчен писателаш. Укхаза царна хайзар дукха ха хьалха эрсий писателаша яздаь наггахьа мара кора ца доагIа, боккхача мехале дола книжкаши кулгйоазоши.

Цига бIаргайра парна Петр I, Крылова автографаш кулгйоазоши. Добролюбовеr ГерценеI дневникаш, Некрасова черновикаш, Достоевске цхьадола письмош, Блока Александра, Ахматова Аннай, Белый Андрея, Форш Ольгай, кхычар автографаш, Чехова дуаларий подлинникаш. Массане а теркам тIаозаш яр Айвазовске альбома тIа хиппа наброскаш. Иштта хоза хеташ хьажар хьаьший А. С. Пушкина шай доалахьа хиннача 3700 том долча библиотекага. Цу чурча книжках шин дакъа французий меттала да, хIаьта вожаш — эрсий меттала.

Пушкина кулгйоазош долча цIагIа-сейфе хилар писателаш. Укхаза къаьстта теркам тIабахийта хьежар уж «С. Арзрумской» яхача 16-нех вай хавага хьакхаьча цхьана тетрадага. Къаьнарча эрсий писателий кулгйоазой отделе дола наггахьа мара нийса цу ду книжкаш бIаргадайра хьаьшашта. Царех цхьадараш пергамента тIа — йиттъача Iаьсий цIокарлаш тIа — яздаь да, саьцIехах ях замшех переплеташ а долаш.

Укх дунен тIа цаI мара йоацача цу коллекцеен юкъе яр боккхача мехе йола, къаьнача Руса ваьхача Протопопа Аввакума «Житие» яха автограф. Пачхьаь Софья Алексеевнас ший кулгаца хьатIаяздаь евангели а дар цу отделе.

Белгалде деза цу отделера духьагIйола материалаш эрсий къаьлбаседера кораь хилар.

Пушкински ЦIагIа дукха ха а ньаха цоаш дIаболхаш сийдолча хьаьший книжка тIа йоазув литар вай писателаша

Ленинграде доаккхаш дола из [illegible] культура ЦIагIа а «Октябрьский» концертни зале а концерташ оттадарна чакхдаьккхар Нохч - ГIалгIайчен литературай искусствай викалдаша.

25-ча июле дийнахь вай творчески коллективаш Эрмитаже халкъа гавзашка хьожаш хилар. ХIаьта сарахь концерташ уттадеш яр иллеи халхареи ансамбля Эсамбаева кулгалду коллективаш.

Дунен тIа эггара хьалха биллача машанньахьа тIа гIолла Пушкин яхача городе бахар цу дийнахь писателаш. Дукханачахьа хилар укхаза: дворцово-парковй Царско-сельский ансамбле, Екатерински Дворец - музеи паркеи, Александрийски парке, А. С. Пушкина Ерригасоюзни музее, поэта ялх шера дийшача Лицее, А. Толстойи, А. Ахматовайн дачашка, кхычахь.

Архитектурнии паркостроительни искусствай образецаш а 18-ча бIаьшерене хьалхьар Пушкински Дворецаши паркаши. Уж да эрсий кьаман культура памятникаш.

Из Iалаьмате хоза ди чакхдоаллаш писателаш хилар 19-ча бIаьшерера культура цIи хезза болча эрсий дентела Гнедича виIий йоI Гнедич Татьяна Григорьевна йолча.

Цхьаннахьа ца хиннача тайпара нашта цIаши юаза а ду бIаьхий а хул вай культураш.

Балорнин Нарис.
(Телефонаца).

ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ ВОЛЖСКИ АВТОМОБИЛЬНИ...

ТОЛЬЯТТИ. Гаргакдоачаш латт радиатора тIа тамашйина волжски ладья а латташ йола эггара хьалхара автомобилаш мехка аьхьашка гучаяргйола ди.

ХIаьта хIанз цехашка оборудовани ниiсьеш, производствени процессаш шаьрьеш латт. Болхдоша тIагIерттан зуйш, Iочаю хIаьра станоки аппарати, хIара конвейерии лини (хIаьта уж укхаза 160 километр к). КардагIа йолча техника, автоматизаце лактача боарамо дIадех дукхагIча хана инженерии знанеш хулга.

ТIагIертта беш латт болх, Волжски автомобильни завод хьалъь аргйола, ди гаргадоаладеш.

ХIаьта лаала хьалъотташ латт автомобилашъерий город. Дазза вахар кхехк городе. Сагъерда ух нах, волжски вренашка салоIаш хул, кино, концерташка ух.

СУРТАШ ТIА: (лаххехьерча тIа): Людмила Алексеевна. Цун специальность — автомобилашта басер хьацар (юкъерча тIа). Город Тольяттера чуIеча цIеной керда район (лохехьарча тIа). Кузоц ваштa басараш хьеккача цехе.

Л. Портерев.

А. Бранозен сурташ, ТАСС фотохроника.

Дуне цхьан кIирагIа

Английски империализмо цIаьхха а хьахьекхар кортамукъаче езача Африка халкъий лорхагIа йола моастагIа ше хилар. Парламенте ше къамаьл деш, кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Дуглас Хьюма хьакхайкадаьд къулбехьенафрикански расисташта юха а герз тела доладара английски правительство «принципиальни решени яь хилар.

Цхьа ха хьалхагIа, ЮАР-а министр Мюллер «сеттотачи низнтагIа» Лондоне а ваха, шига Даунинг-стрите къайлагIа переговораш яьча хана, английски прессе хоам бир поставкаш юха дIайоларда «балха формула» хьакъехьа. ХIанз кхыча мехкашцарча гIулакхий министра наха хьалхашка бикъаьлча цу формулага хьежжа защисташта телаш дола герз карахьарча моастагIех лорабаре обороцаш» эшача гIулакхашта мара... тергдац.

Кхетадеш да, из маневр чакх ца йолаш йиса хилар. Африка халкъаша а дунен ерригача общественносто а нийса кхеталаьх эхь дайначa барга маIан. ЮАР африкански къаман конгресса викало Макивáне дукхьал хьаьдлар, английскийша Приторене тела лаьрхIача герзах пайда эцаргба расистски режима Iазапа дукхьала къовсам лоаттабеча ЮАР африканцашка болча наха дукхьала, хIаьта иштта шоай лоIамеча африкански паччахьалкхенашта дукхьала дерзаде тарлуш а да из.

Английски правительства из акт Африка халкъаш гуччахьа доккхар могга лоаохIаш. «Дейли экспресс» яхача Нигерийски газета из юва британски монополистически гIоаьараш ЮАР-е доккхий финансови хьашташ долаш хилара факташ. «Долча, — язду газета, — английски правительства лархIар Африка къулбехьеча ший экономически политически планашна Англе керттера чIоагIале йола Претора расистски режим дIахо а лоаттаелга да».

Английски правительства яьча решене эгIазад гIоттайир дукхача африкански мехкашка. Цига дIадехар Англешара гIулакхаш хувцалга. ЛаьрхIа из дош дувца аьнна Дар-эс-Саламе гулбелар Уганде, Замбе, Танзане президенташ; хIаьта, лондонски «Гардиан» баьча хоамагIа, къамий «содружествана юкъера дIабоала аьшш решени яь цар, нагахь санна расисташта герз тела лаьрхIа ший планаш Лондоно на юте.

Английски Правительства яь решени чIоагIа бехке йир ООН Кхерамзлен Совета къаьсттача заседане. Заседанe къамаьл даьча Советски Союза викало лондонски правительства леладу гIулакхаш дунен деррнгача общественноста гуччахьа ел йола курал санна лаьрхIар. Замбе делегато белгалдаьккхар, ЮАР-а расистски режим Африкерча кашарап кхерамаленен кхераме хилар, хIаьта африкански азиатски мехкий шерагIа но дIечуелар расисташта герз телара оттаь эмберго чIоагIъелга дIадехаш йолча резолюце проект.

Кхерамзлен Совете дьвча цу къамаьлаша, деррнгача дунен тIарча, къаьстта а Африкерча, протестий шеррача талгIено хьаьвонх, Англе кердача правительства доладаьр кхераме ловзар хилара хIаьта ЮАР-а расисташна вIашагIбелла барт цуйна бекхам боаццаш чакхбаре ца хилари.

ИТАЛИ:

«АМЕРИКАНСКИ ПАРТЕ» ДИВЕРСАШ

6 июле Итале дIайолаелла правительствени кризис дIаэо йолаш я. Аьттув баьнабац «аьрдехьарча центра йиъ парте викалех коалиционни правительство вIашагIйолла гIиртача христиански демократа Д. Андреотте. Иштта а хи тIа ца доаккхаш дисача итальянски правительствени кертала кIаь мина еллий «левоцентристски команданa» юкъе дакъа лоацарех цхьанне — Унитарии социалистически парте (УСП). Цун председатела М. Танассе цул хьалхагIа хьакхайкадьд ший партешарча дукхагIа барама ше хьал мел лоаца хана, «Андреотти чаккваргвац» аьнна. ХIаьта, вайна ма гарра, Андреотти белгала чакх ваьнна а вац».

ХIанзарча правительствени кризиса юкъе итальянски социал-демократаш чулоаеш йолча унитарии социалистически парте лоацача даькъах массех дош ала мегаргда. Ма дарра аьлча, башха лоадам болаш парти яц из ше. КIезига ба цун членаш, кIезига ба тIехьа латтараш — харжаркой (тIаххьарча областной хоржамашка 7 процент мара голосаш гуль хир УСП). Парте шера юкъе «социалистически» яха дош дале а, практике из хьаллоацараш эггара аьттехьарчар хьашташ да.

Дукхьал из парти а итальянски реакце «левоцентристски» коалицена юкъе дакъа лоацача йоккхаргIа эггара хьалха Итальянски социалистически партена (ИСП) шантажировани а яь, коммунисташта дукхьала царга «керда «крестови поход» йолайтар духьа. «Аьрдехьара центр» юхаметтаоттае раьза хила тиган УСП коалицега гIоллорча берригача вокх партнераш а коммунисташца цхьаккха контакт а хургьяц, цхьаккха царца тайпа тIулакх а леладергдац аьнна дош ца делча.

Коалицена юкъе дакъа лоацарешта иштта чIоагIа дехкараш Андреотте правительствени программа тIа тIадожалеш ца хилар бахьан долаш дар керда кабинет вIашагIйолла гIортар Танассе юкъагIлаьккхар а.

Тха обзорашка хьалхагIа а белгалдаьккхад, бутт хьалхагIа Итале вIашагIъехкача джунташка — областной исполнительни комитеташка коммунисташеи социалисташеи цхьана гIулакхаш леладара ковкъарле е безам болаш итальянски реакци хилар. Белгалдаьккхача лоархIаме хургда цхьаькка а укх тIаьь шера духхашха хIанз бIарча цхьа фронт а яь предпринимателашта — капиталисташта дукхьала яьнача профсоюзаша цхьан лелалу гIулакхаш лохаде гIерт реакци. Дукхьал цу тайпара цхьааргIе бахьан долаш вIаштIехьа ма даьлаоий Итале болхлой класса ше хоадехаш хинна цхьадола лоархIаме хIамаш укх тIеххьарча хана кхоачашдайта.

ХIанзара парламент хувцалга, джунташ дIайоахалга, реакце мичча бесса тоадаь а шей гIулакхаш тоале лерхIаш керда парламентски областкойи хоржамаш делга — иштта за унитарии социалистически партен цуна тIехьашка латтача низий хIанзарча маневраш лерхIари цар маIани.

Итальянски коммунистически парте ходам боллаш бехке ю УСП, аьттехьарча христиански демократий, массе тайпарча реакционерий маневраш. КIоаргача политически кризиса юкъера доавлара никъ лоархI цо деррнгача демократически антифашистски низаша цу даькъе социалисташа а аьрдехьарча христиански демократаша а цхьана гIулакхаш леладарах. Итале чурен вразьарен политика цун халаьа хьаштий духьа балангара деза хувцарах.

ЦЕЙЛОН

ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ Я

ВIашагIкхийттача фронта лидер Сиримаво Бандаранаике кертe латтача Цейлона правительствa хьахьийнад «паргIата, суверенни, шей мукъагIа республика» я яьша мохь цьакхайкабе лаьрхIа ше хилар. Керда конституци оттаде дезаш йола учредительни собрани вIашагIъеллаб. (ХIанз а тIехьа формально Британски доминион я Цейлон; хIаьта гIайрен тIа лелаеш дола конституци английски лорд Солсбери керте латтача комиссе оттадаь дар).

Укх шера май бутт боаш хиннача массене юкъарча парламентски хоржамашка ташшаме йоккхе котало яьккхар бахьан долаш Iаьдала керте эттача цейлонски правительства кхьхьанцарча мероприятеша хьахьонх ВIашагIкхийттача фронта партеш хоржамашта хьалха дикка йоккхий социально-экономически зеглонаш е аьнна шоаш тIайина программа кхоачашъе бокъонца лаьрхIа шоаш хилар.

Массех лоархIаме мероприяти чакхъяьккхай эрахьарча политика даькъе а Цейлона правительства дипломатически гIулакхаш теснд ДРВ-ца, ГДР-ца, КНДР-ца, Израилаццаа дипломатически гIулакхаш хоададыд.

Цхьабакъда, шерра политически, экономически, социальни реформаш чакхъяхарца дувзаденна кхы а доккхий деккараш кхоачаде дезаш я Цейлон. Масала, наччахьалкхен казна лоадама хIанза чудоацаш нисса йите яхай хьалхагIа хиина правительство. Къа мехкий валюта чIоагIа эшаш ба мохк. Из а Цейлон дунен тIа эггара дукхагIа моттигашъ чаь сорташ доазол дехьа доахка кхухьийтача мехкех цаI болдешхьа да. ГIулакх миштад аьлча, тIехдика чай гелаш долча лаьттах 75 процент хIанз а английски кара да.

ДегIаьхара прогрессивни никъ дерджарша мехка сагатагIа йола проблемаш къахьегамхошта гIойле хургйолча, политически экономически лоIам чIоагIбара гIойле хургйоача тайпара къовсамаш тIерташ а цейлонски правительство. Из бахьан долаш дукхача наха хIа-тIа чIоагIагIа хьаллоацар из.

Г. СКОБЕЛЕВ, В. ГОНЧАРОВ, С. БУЛАНЦЕВ.

(ТАСС).

АВТОЛАВКАШ—КХАШКА

«Чархаш тIара тика» йоагIаш бIаргайнча гIадболх механизатораш, ялат кледераш, жа Iуй, доярках. Хоп царна шоашта эша товар дахьаш из йоагIалга.

Белгалде деза цу тайпара автолавкаш вай республика потребительски кооперацо 50 совгIа хилар. Шоай болх дика бовзаш а из лерттIа бе гIерташ а вах ба цу автолавкаш тIа болх бечарех дукхагIбараш.

«Кавказ», колхозеи «Алханчуртский» совхозеи къахьегамхоша балхаш деш кхашкарча станашка каст-каста товараш дахьаш воагIа Аарнев Бекхан, хIаьта «Ингушский» совхозе аха вежар Энгиноев Iийса ва. Цу шинне а ялза кхоачашлу юртбовхама къахьегамхошта гIулакх дара хьакъехьа шоашта хьалхашка латта деккараш.

Цхьа баьлхача къахьегамхоша шоашта ена заявкаш шоллагIа юха боагIаш кхоачашъю цар. Наггахь мара кейслуш доаца товар ккачийта гIерт шоай ийдархошка. Цудухьа яхь раьза ба царна. Дег тIара баркал оал. Уж боагIаш байча гIадболх.

ХIара дийнахь кхоккха автолавка йода Урус-Мартана района ялат кхедераш болча. Шо-шоай маршрут баха графика а [illegible] [illegible] продавеций. Хьалха, тIехьа ца боалаш шоай хаинахь кхоач уж кхай тIа. Ший ийдархошта эшаш дай фуд а хайна хIанз из дахьаш венав «Техинский» совхозе Темурказ Билал. Сиха дIалехке воал дена товар. ТIаккха колхозхошта эшачун список а оттайий дIаволa.

Массех шу да Сунженски района кооперацe Писарев Василе болх бу. «Путь к коммунизму» яхача колхозе къахьегачарна эшача товари а продукташта а IалаIш ен ва из.

Алхха цхьан дийнахь пхе-ялх моттиге кхоач Василий. Из кIеззигагIа баде 100 километр никъ ба. Сих а ва луш лерттIа гIулакх дIакхоачийт цо массанена а. Цудухьа наха а лоархI из. Шоашта эшачуна цо гIайгIа юдаь дукха веза из.

С. ВОРОНИН.

ГОВЗАНЧИЙ МУГIАРАШ ШЕРЛУ

ХIара денна дукхагIа хул Грозненски локомотивни депо коллективе тепловозни балхана специалисташ.

Укх деношка звочно дешаш Ростовски машиннаькъа транспорта институт чакхъяьккха инженера дипломаш хьаийнад машинисташ Вячеслав Беликова, Пашненко Владимира, слесара Полухин Витале, кхычар. Бахьан из долаш дар депо начальника теха приказ а. Цу тIа дувцар дина болх а беш институт чакхьяьккхача хIара сага баркал а кхайкалола аьчаш совгIат а лулла, аьнна.

Иштт эксплуатаце цехе коллективе венав тепловозий машиниста гIоччий курсаш чакхъяьхха 33 саг. Опыт йолча машинисташта юкъе дIахьожабаь шоай балха тIа къахеташ ва хIанз царех хIаранар.

Г. ФЕДОРОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хуадалуш морхаш я йолаш, делкъел тIехьагIа ди а къувкъаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, къилбаседа - малхбузехьара гIаьххача боарме, йоачан дагахь йолча хана цхьан юкка чIоагIа мух а хьеккаш ха хила а фегара температура республике гIолла 29—34, Грозне 31—33 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. 29 июлера 1 августе кхаччалца хуадалуш морхаш а йолаш, из за дIайолалуши чеккйолаш цхьанцайолча моттигашка цхьан юкка лаьгIа догIа а делхаш, ди а къувкъаш хаьда лоттам болаш гIийло гIаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьеккаш ха хила а фегара температура [illegible] — [illegible], деноша [illegible] 23—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

ПОТЕМКИНЦЕХ КЪАЬНАГIВАР

Укх бIаьсти 90 шу дизад Киеве вахача Григорий Никитович Полторацке. Из — вай деношка хьакхаччалца баха кIеззига мара ца бисача, «Потемкин» яхача броненосца тIа хиннача восстанена юкъе дакъа лаьцачарех цаI.

Екатеринославски губерниерча (хIанз — Запорожски область) ахархочун воI. Полторацкий эIамига волча хана деза волавенная шийна маьхха чIегнлг лаха. ХIаьта балха Iилмаца цхьана белаб классови къовсана законех бола кхетам а. 18 шу мара даланза эIамига саг волча хана машиннаькъахой подпольни марксистски кружока член вар Григорий, хIаьта цул тIехьагIа ший яр санна йола хила йолаш бараш корабиш цуина флоте а. Уж бар Вакуленчук Григорий, Матюшенко Афанасий, Лычев Иван, Шестидесятый Илларион, «Потемкин» тIа деча гIулакхага гIоллара кхьбола новкъостий.

Востани яьча революционни броненосца дукхьала Iаьржача форда тIара ерригa эскадре тIаьаьлача хана кертгерча калибре йоаккхийча топашта снарядаш тIакхухьача кулгаллеш хиннав инженер Полторацкий. Одессерча рейде но Iалашдаьа кемаш е тарлуча торпедированех «Потемкин» лоридела. Фалосе шоаш кIорaца, молача хина, продовольствеца Iалашбара хьакъехьа тIайттараша яхьийта ультиматум моттигерча Iаьдалеша тIаэна ца тиганул тIехьагIа Григорий Полторацкена тIавилладар хIор чубола кема десанта ноькъосталца хьакарадоалладелга.

Хоаш ма дарра, гIетта броненосец 65 шу хьалхагIа Констанца яхача румынски порте якорь тассайла ца долаш хиннав. Команда доалол дехьа йисай, хIаьта румынски Iаьдалаша кема паччахьо правительствага юха кьаденнад.

Февральски революци хинначул тIехьагIа мара эмиграцера ший мехка юха цIаве йиш хиннаки потемкинцага. Империалистически тIема Малбузехьарча фронте большевистски агитатор, революционни Днепровски флотиле бIухо, восстанеле юкъер советски промышленноста реконструкцеи, юрта боахама коллективизацеи электрификацеи яча хьинаре дакъа лоацаш хиннар... Потемкинен ший бокъо йоллашехьа а салаIа ваханзар ший къахьегама стаж 60 шерал тIехьъьинначул тIехьагIа мара, пенсе тIа ваха везза моцагIа тIехьъьинайоллашехьа а.

Цхьобийьва, Григорий Никитовича тахан а лархIац ше отставке. ЛаьрхIе деш цо советски флотихи вахараки дола литератури, гIад а вахо кхоачашлу «кара ца яхача революце территорех», «Потемкина» турпалий идеалаши дагалаттараши кьонача тIехьений гIулакхашка миштa кхоачаш хиннай дувца яхарий деккар.

Семен ПЕСОЧИНСКИЙ,
АПН.

Редактор
М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

30 июль
РАДИО

6.30 — Юрта Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.2? — «Сердало» газети обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Неполитански иллеш. 8.45 — «Дунен халкъаш — къовсам лоаттабеш болча Вьетнамапа» яха беседа. 9.00 — Москва. 16.00 — «Тийна тахIеш» яха радиовыпуск (нохчий меттала). 16.20 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.45 — Зикача говзанча хьекаро» яха радиокомпозиции (гIалгIай меттала). 16.50 — ГIалгIай ашараш. 17.15 — Юрта боахама званеи лоаме» (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Пятилетка ударникаш шоана везаш» (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНЕ

16.00 — Передачий программа. 18.05 — Къоначa бераша дола экран. Ставропольский комсомольский деза ди. Пятигорскера передача. 18.45 — Художественни гимнастика йола дунен халкъашта юкъере яхь. Советски Союз — Чехословаки. 20.00 — Телевизиони кердадараш. 20.15 — Ка бола ялатеш чуийце даха. Комментатор выступлене. 20.25 — «Бьацаре маретаь» яха художественни фильм. 22.05 — Вай даьхен ашараш. Российски Федераци.

31 июль
ТЕЛЕВИДЕНИ

12.00 — Школьни каникулий деношка «Алеша Птицин самал Iомаеш воагIа» яха художественни фильм. 18.00 — Передачий программа. 18.05 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.35 — Спортивни дневник. 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Дунен хьалкъашта юкъера обозрени. 19.05 — Номер 26-гIа йолча производственно - технически училищера вахьтахой сийрдачара трансляци. 20.05 — Шоана бераш. 20.30 — Республика доацашца вIашагIкхетар. 21.00 — «Лебедена дукъала Лебедев» яха художественни фильм.

ТУРИСТИЙ АХКА

Дукка ха йоаццаш Ленинградера цIанхьачай В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара хетаьвча «Ленина дагалаьттачя кхьывшка гIолла» яхача походе котбаьнарий Ерригроссийски слете дакъа лоацаш хинна вай республике кьоначя туристий команда. Российски федераце краешкара, автономни республикашкара, областашкара турпал - город Ленинграде слете еллар 76 команда. Болгарера, кхыча вежарашка долча мехкашкара хьаьший а бар цига.

Вай республикера цига бахабар шоай мохк дикагIа бовза Грознерча № 2 йолча юкъерча школа дешархо Шаповаленко Женя, № 13 йолча юкъерча школера — Сидорова Оля, № 15 йолча школера Бирбикова Оля, кхыбараш. Берий кулгало йолаш яр Грознерча № 10 йолча юкъерча школе географи хьеха Н. П. Дорофеева.

Поезда тIера Iодоьлашшехь Ленинградски областерга сийлен тIема моттигашка ихе денна йолча зерахтин туристически походе [illegible] бераш. Дукхьал карта мара хIанз дроаш шоашта из йовзача моттигашка — город Ломоносов— Чайка юрт — Ще лоам — Сиргоор — Дийнна хьу — Керново яхача маршруташ бахар туристаш. СалоIача хина Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIем тIа дакъа лаьцараш беттал берех. Даьхе лоавеш йайнарий кашаш тIа зизаш доахь. Берлин йохаяьча самолетех эггара хьалхара самолет тIехьара моттиге а хул уж.

Цул тIехьагIа Звенигорода лоархьа уллача «Красавица» яхача Iаьма юте слет хилача [illegible] бераш. Цига хиннача туристически многоборье дакъа лоацаш хилар вай ялх йиIнгахи ялх кIаьнкаха латта команда. Гидрологий конкурсе III-гIа моттиг яккхараш берий экскурсионно - туристически Центральни станце грамота яз цирна. Иштта дика дакъа лаьцар вай команда: «Даьхе лоазув лоаваенча», «В. И. Ленина гоpатамаш вай республике», яхача шин секци а.

Кьхорески Марухски перевалашкарча сийлен тIема моттигашкара пIе лер йоахараш гулбьяча материалех ял альбом. «Грозный хьалхе тахан», «Туристско-краеведческа балха дола вапорт», иштта кхыбола материалаш а альбомаш шоашца дIадахадар дешархошна слете.

Ерригсоюзни IV-ча пионерий слете дакъа лаца йиш хилар берий, кул совгIа Эрмитаже, Эрсий музее, Исаакиевский соборе, кхыча сакъердамеча моттигашка баха хилар уж. Ленинграде яьхха ха, цига бIаргадейнар дик уш луш дукха дахаргда берий дегашка.

Фу деш ба тIаькха кхьбола туристаш? Грознерча школашкара бIаь гартта дешархо ТIаргина, «Тезо бIаь - Евдык»—йолча Эса чIоже баха хилар.

Наурски района Николаевскерча юкъерча школа 25 дешархо Малхбузе Кавказе гIолла Iаьржача гIолла лаьккха тIа 25 дев йолча лоада хиннаб. Цу районе Горагорскерча юкъерча школа 30 саг Горагорск—Домбай—Марухски перевал маршрутах баха хилараl. совгIа Сухуме, Гагре, Тбилисе а хиннаб. Серноводскерча юкъерча школа, Грозненски спортивни школа, Инерски юкъерча школа кхы а 51 саг вахав дукха ха йоаццаш цу маршрутах. Iараме курорта йисте уллача туристско - спортивни школе 15 ди доаккхаш хиннав Грознерча № 56 йолча школера 60 саг.

Укх шера вай республикерча школашкара дукха дешархой гIоргбй Ленинграде, Москве, Волгограде, вай Даьмен кхыча городашка.

Никъ кхаз долаш хилба шун, кьона туристаш!

А. ФЕДОРОВ,
берий экскурсионно - туристически республикански станце методист.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-06; редактора зам. — 3-30-11; белхаш секретара — 3-34-50; партейни вахарен, культурни промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамийн пигьмой» отделий— 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательствен типографи. Революце проспект. 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-06; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-50; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05156. Заказ № 5228.